

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Πρώτος

Συνδρομή ἑτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 10, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἀρχονται ἀπὸ
1 Ἰανουαρίου ἐκάστου ἔτους καὶ εἶναι ἑτησίαι — Γραφεῖον τῆς Διευθύνσεως: Ὁδὸς Σταδίου, 6.

1 Φεβρουαρ. 1876

ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ

Ἑρانيθεύσα ὑπὸ Α. Σ. Βυζαντίου.

Συνίξις: 181 σιλ. 49.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ

Ἡ Ἑργασία.

Ἑρ.—Τί εἶναι ἑργασία;

Ἀπ.—Ἑργασία εἶναι συνέχεια προσπαθειῶν, ἢ πράξεων, δι' ὧν ἐπιζητεῖται ἡ δημιουργία, ἡ ἐξαγωγή, ἡ μεταποιήσις, ἡ μεταβίβασις, ἡ ἡ διατήρησις προϊόντος τινός.

Ἑρ.—Ποῖα εἶναι τὰ κυριώτερα εἶδη τῆς ἑργασίας;

Ἀπ.—Ἡ διανοητικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ ἑργασία, ἡ γεωργικὴ καὶ βιομηχανικὴ ἑργασία, καὶ τὸ ἐμπόριον.

Ἑρ.—Τί ἀποκαλεῖς διανοητικὴν ἑργασίαν;

Ἀπ.—Ἡ διανοητικὴ ἑργασία, ἀσκουμένη ὑπὸ τῶν λογίων, τῶν φιλοσόφων, τῶν ἐφευρετῶν, τῶν καθηγητῶν, τῶν δημοσιογράφων κτλ., ἔχει ὡς σκοπὸν τὸ πολλαπλασιάζειν, διαδίδειν καὶ καθιστᾶν προσιτὰς εἰς πάντας τὰς ἀνθρωπίνους γνώσεις, ὅπως αὐξάνῃ ἀπαύστως ἡ εὐημερία τῆς κοινωνίας καὶ ἡ δύναμις τοῦ ἀνθρώπου, τὸ εὐκολύνειν καὶ καθιστᾶν ὀλιγώτερον ἐπαχθεῖς τὰς ἄλλας ἑργασίας, τὸ τελειοποιεῖν τέλος τὸν πολιτισμόν.

Ἑρ.—Ἡ διανοητικὴ ἑργασία ἐπιδρᾷ ὠφελίμως εἰς τὴν παραγωγὴν καὶ οἱ θιασῶται αὐτῆς εἶναι ἀληθεῖς ἐργάται;

Ἀπ.—Βεβαίως· διότι πᾶσαι αἱ ἀνακαλύψεις τῶν σοφῶν, αἱ διὰ τοσούτων μόχθων ἐπιτευχθεῖσαι, ἔδωκαν νέαν ζωὴν εἰς τὴν παραγωγὴν καὶ ὡς ἐκ τούτου ἠύξησαν τὴν δύναμιν τοῦ παραγωγέως. Τὸ αὐτὸ δύναται τις νὰ εἴπῃ καὶ περὶ τῶν καλλιτεχνῶν, οἵτινες ἐπιδρῶσι τὰ μέγιστα ἐπὶ τῆς καλαισθησίας καὶ τῆς ἠθικότητος τῶν συμπολιτῶν των καὶ ἀναπτύσσουσι τὴν φυσικὴν αὐτῶν δεξιότητα. Οἱ περὶ ταῦτα λοιπὸν ἐνδιατρίβοντες κάμνουσι χρησιμώτατον ἔργον καὶ εἶναι ἄξιοι νὰ ἀποκαλῶνται ἐργάται.

Ἑρ.—Τί ἀποκαλεῖς γεωργικὴν καὶ βιομηχανικὴν ἑργασίαν;

Ἀπ.—Ἡ γεωργικὴ ἑργασία περιλαμβάνει πάσας τὰς πράξεις, δι' ὧν παράγονται τὰ προϊόντα τῆς γῆς· οἶα, ἡ ὄργωσις, ἡ σπορά, ὁ θερισμός, ἡ ἀνατροφή τῶν κτηνῶν κτλ.

Ἡ βιομηχανικὴ ἑργασία περιλαμβάνει πάντα τὰ ἐπαγγέλματα, δι' ὧν κατασκευάζονται τὰ ἄλλα εἶδη, τὰ χρήσιμα εἰς κατανάλωσιν, ἐκτὸς τῆς τροφῆς, οἷον ὑποδήματα, ἐνδύματα, ἔπιπλα κτλ.

Ἑρ.—Τί εἶναι ἐμπόριον;

Ἀπ.—Τὸ ἐμπόριον εἶναι ἑργασία ἔχουσα ὡς σκοπὸν τὴν συναγωγὴν καὶ ἔπειτα τὴν διανομὴν τῶν διαφόρων προϊόντων. Τὸ ἐμπόριον, ἐξ ἑνὸς μὲν λαμβάνει τὰ προϊόντα τῶν ἀγρῶν καὶ τὰ διανέμει εἰς τοὺς κατοίκους τῶν πόλεων, ἐξ ἄλλου δὲ μεταφέρει εἰς τοὺς κατοίκους τῶν ἀγρῶν τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα, τὰ παραγόμενα συνήθως εἰς τὰς πόλεις. Τὸ ἐμπόριον προσέτι μᾶς προμηθεύει ἐπὶ τιμῇ σχετικῶς μετρίᾳ τοὺς καρποὺς τῶν μεμακρυσμένων τόπων.

Ἑρ.—Ποῖα εἶναι ἡ βᾶσις τοῦ ἐμπορίου;

Ἀπ.—Τὸ ἐμπόριον ἔχει ὡς βᾶσιν τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν προϊόντων. Λαμβάνει παρ' ἡμῶν τὰ προϊόντα, ὅσα δὲν δυνάμεθα νὰ καταναλώσωμεν, καὶ μᾶς φέρει ὡς ἀντάλλαγμα τὰ προϊόντα, ὧν στερούμεθα. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον, δίδει ἀξίαν εἰς προϊόντα, ἅτινα θὰ ἦσαν ἄχρηστα, ἀναζωπυρεῖ τὴν ἑργασίαν, μεταδίδει τὸν πολιτισμόν, αὐξάνει τὴν εὐζωίαν τοῦ λαοῦ. Τὸ ἐμπόριον δὲν δημιουργεῖ μὲν προϊόντα, ἀλλὰ παρέχει αὐτοῖς πραγματικὴν ἀξίαν, μεταβιβάζον αὐτὰ πρὸς τοὺς καταναλωτάς.

Ἑρ.—Ὁ ἔμπορος δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐργάτης;

Ἀπ.—Ἀναμφιβόλως, καὶ μάλιστα ὡς χρησιμώτατος ἐργάτης. Εἶναι ὁ δεσμὸς ὁ συνέχων τοὺς παραγωγεῖς. Αὐτὸς κυρίως χρησιμοποιεῖ τὴν παραγωγὴν εὐρίσκων καταναλωτάς.

Ἑρ.—Δὲν ὑπάρχουσι καὶ ἄνθρωποι, οἵτινες, καὶ τοὶ ἐργάζονται, δὲν ἀνήκουσιν εἰς οὐδεμίαν τῶν τάξεων τὰς ὁποίας ἀπερίθμησας;

Ἀπ.—Οἱ κατατεταγμένοι εἰς τὴν δημοσίαν ὑπηρεσίαν.

Ἑρ.—Τί ὀνομάζεις δημοσίαν ὑπηρεσίαν;

Ἀπ.—Δημοσία ὑπηρεσία εἶναι οἱ διάφοροι κλάδοι τῆς διοικήσεως, οἷον τὰ ὑπουργεῖα, αἱ νομαρχίαι, τὰ τελωνεῖα, τὰ ταχυδρομεῖα, οἱ τηλεγράφοι κτλ., ὁ στρατὸς καὶ τὸ ναυτικόν.

Ἑρ.—Οἱ υπάλληλοι πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐργάται;

Ἀπ.—Βεβαίως. Ἐὰν οὐδὲν παράγωσι, τὸ ἔρ-

γον αὐτῶν εἶναι χρησιμώτατον, διότι συντελοῦσιν εἰς τὴν δημόσιον ἀσφάλειαν, ἐπιτρέποντες εἰς τοὺς πολίτας νὰ ἐργάζωνται ἀφρόδως καὶ ἀπειρισπάζοντες εἰς τὴν παραγωγὴν. Τὰ ταχυδρομεία μάλιστα καὶ οἱ τηλεγράφοι συντελοῦσιν ἀμέσως εἰς τὴν παραγωγὴν.

Λοιπὸν καὶ οἱ ὑπάλληλοι εἶναι ἐργάται, ὡς καὶ οἱ βιομήχανοι, οἱ γεωργοί, οἱ ἔμποροι, οἱ καλλιτέχναι, οἱ σοφοί, καὶ τέλος πάντες ὅσοι χρησιμοποιοῦσι τὴν δεξιότητά αὐτῶν, τὴν εὐφυΐαν καὶ τὴν περιουσίαν ἐπ' ἀγαθῶ τῶν κοινῶν.

Ἐρ.-Ποῖον εἶναι τὸ ἐπιφθονώτερον τῶν ἐπαγγεμάτων, ὅσα ἀπηρτίθης;

Ἀπ.-Οὐδὲν ὑπερέχει τοῦ ἄλλου. Ὁ πολίτης πρέπει νὰ ἐκλέγῃ τὸ συμφωνώτερον πρὸς τὴν κλίσιν, τὰ μέσα καὶ τὴν ἱκανότητά αὐτοῦ. Μετερχόμενός τις καὶ τὸ ὑψηλότατον καὶ τὸ ταπεινότατον ἐπάγγελμα ἐν συνειδήσει, πρέπει νὰ νομίζῃ ἑαυτὸν ὁμοίως χρήσιμον εἰς τὴν Πατρίδα καὶ νὰ υπερηφανεύηται ὡς καὶ πᾶς ἄλλος πολίτης.

Ἐρ.-Τί φρονεῖς περὶ ἐκείνων, οἵτινες, ἀκμαίως ἔχοντες τὰς δυνάμεις, ἐγκαταλείπουσιν ἄλλα βιοποριστικὰ ἔργα, ἐπαιτοῦντες παρ' ἀξίαν εὐτελεῖς καὶ προσκαίρους δημοσίας θέσεις;

Ἀπ.-Ὅτι ἀδικοῦσι καὶ ἑαυτοὺς καὶ τὴν Πολιτείαν. Ὅσον ἐντιμὸς καὶ ἂν ᾖ ἡ θέσις τοῦ δημοσίου ὑπαλλήλου, ἀποβάλλει τὴν ἀξίαν τῆς, ὅταν δὲν δίδεται ὡς βραβεῖον ἱκανότητος καὶ νοσημοσύνης, ἀλλ' εἰς ἀνθρώπους, οἵτινες, καὶ τοὶ μὴ ἔχοντες τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα, ἐπιβάλλονται διὰ χαμερπῶν παρακλήσεων, ἢ ἀναξιοπρεπῶν ὑπηρεσιῶν. Οἱ τοιοῦτοι ὑπάλληλοι πρέπει νὰ θεωρῶνται ὡς ὀκνηροὶ τρεφόμενοι ὑπὸ τοῦ κράτους, καὶ νὰ περιφρονῶνται ὡς καταστροφεῖς τῶν δημοσίων συμφερόντων. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ γίνονται καὶ θύματα τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀβελτηρίας, διότι παραγκωνίζονται ὑπὸ ἄλλων ἐπιτηδειωτέρων καὶ ῥίπτονται πᾶμπωχοι εἰς τοὺς δρόμους, ὅταν δὲν ᾖ πλέον καιρὸς νὰ πορισθῶσι δι' ἄλλου ἐντίμου ἐπαγγέλματος τὸν ἄρτον τῶν.

Ἐρ.-Ποῖα αἰσθήματα πρέπει νὰ τρέφωσι πρὸς ἀλλήλους αἱ διαφοροὶ τάξεις τῶν ἐργατῶν;

Ἀπ.-Αἰσθήματα ὅλως ἀδελφικὰ καὶ εἰλικρινῆ. Ὅσους ἡ τύχη, ἡ περιουσία, ἢ ἡ ἱκανότης τῶν ἀνεθίβασαν εἰς τὴν διεύθυνσιν, πρέπει νὰ θεωρῶσι τοὺς ὑποδεστέρους τῶν ὡς ἀδελφούς συνεργαζομένους μετ' αὐτῶν πρὸς ὄφελος τῆς Πατρίδος. Δὲν πρέπει νὰ καταχρῶνται τὴν ὑπεροχὴν αὐτῶν, ἀμείβοντες ἀνεπαρκῶς τοὺς ὑφισταμένους, ἢ ἐπιβάλλοντες αὐτοῖς ὅρους ἐξευτελιζόντας τὴν ἀξιοπρέπειάν τοῦ πολίτου. Ἀφ' ἑτέρου δὲ, οἱ ὑποδεέστεροι πρέπει νὰ ἔχωσι πρὸς τοὺς ἀνωτέρους τῶν εἰδός τι σεβασμοῦ, ἀναλογιζόμενοι ὅτι τὰ πλεονεκτήματα τῶν προϊσταμένων τῶν συνεπάγονται καὶ ἀνάλογον εὐθύνην. Πρέπει δὲ νὰ μὴ ᾖ ὑπερβολικοὶ εἰς τὰς περὶ μισθοῦ ἀξιῶ-

σεις τῶν, διότι ὅταν ἡ δαπάνη τῆς παραγωγῆς ὑπερβῇ ὅριόν τινα καὶ αὐξήσῃ ἡ τιμὴ τοῦ προϊόντος, ἐλαττοῦται ἡ κατανάλωσις καὶ ὡς ἐκ τούτου οἱ περισσεύοντες ἐργάται καταδικάζονται εἰς ἀργίαν.

Ἐπὶ συνήθεια.

ΠΩΣ ΤΡΕΦΟΜΕΘΑ

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΕΜΠΤΗ

Οἱ ὀδόντες.

Συνήθεια· ἰδὲ σελ. 51.

Βλέπεις, ἐξ ὧν σου εἶπα εἰς τὴν τελευταίαν μου ἐπιστολήν, ὅτι δὲν πρέπει, ὅταν τρώγωμεν, νὰ συλλογίζωμεθα μόνον γλυκύσματα, ἀλλὰ νὰ φροντίζωμεν ὀλίγον καὶ διὰ τὸ ταλαίπωρον αἷμα, τὸ ὁποῖον ἔχει τόσας πολλὰς ἐργασίας νὰ ἐκτελέσῃ, καὶ δὲν ἔμπορεῖ βεβαίως νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν πολυαριθμῶν ἐργατῶν του, ἂν ἡμεῖς δὲν τοῦ χορηγοῦμεν ἄλλην προμηθειαν, παρὰ σακχαρωτὰ μόνον καὶ γλυκύσματα.

Διὰ τοῦτο δὲ, ὅταν κάθῃσαι εἰς τὴν τράπεζαν, μὴν ἀφίνης τὸ βραστόν σου καὶ τρέχῃς εἰς τὰ ὀπωρικά, διότι μὲ ὀπωρικά μόνον δὲν κατασκευάζεται οὔτε αἷμα οὔτε σῶμα, καθὼς ἐπίσης δὲν κατασκευάζεται οἰκία μὲ μικρὰ καλάμια καὶ μὲ τεμάχια χάρτου.

Ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα σου παραγγέλλει ἡ μήτηρ σου νὰ τρώγῃς, περιέχουσιν ἀκριβῶς ὅ,τι ἀναγκαῖον εἰς τὸ αἷμά σου· αὐτὰ δὲ τὰ πράγματα τὰ ἔχον μάθει ἐκ πείρας οἱ ἄνθρωποι πρὶν τὰ διδασθῶσι. Σὺ τώρα τὰ ἔμαθες, καὶ δὲν πιστεύω πλέον ἄλλοτε νὰ φωνάζῃς εἰς τὸ τραπέζι καὶ νὰ ζητῇς γλυκύσματα, ὅταν ἡ μήτηρ σου σοῦ λέγῃ νὰ φάγῃς κρέας.

Βλέπεις, πόσον εὐμορφον πρᾶγμα εἶναι νὰ γνωρίζῃ τις τὸν ἑαυτὸν του, καὶ νὰ μανθάνῃ τί γίνεταί ἐντός του; Ἐκτὸς τῶν ἄλλων ὑπακούει μὲ πολὺ περισσοτέραν εὐκολίαν καὶ εὐχαρίστησιν, καὶ τὸ καθήκον ἐπιβάλλεται οὕτως εἰπεῖν μόνον του.

Πρὸ δύο χιλιάδων τριακοσίων περίπου ἐτῶν εἰς τῶν μεγαλειτέρων ἀνθρώπων τοῦ κόσμου, ὁ Σωκράτης, εἶπε τὰς δύο αὐτὰς λέξεις: Γνώθι σαυτὸν, τουτέστι μάθε τὸν ἑαυτὸν σου. Ἐννοεῖς δὲ πόσον εὐχάριστον εἶναι νὰ μανθάνῃ τις τὸν ἑαυτὸν του, ἀφοῦ αἰσθάνεσαι ἤδη εὐχαρίστησιν, εἶμαι βέβαιος, ἀπὸ τὰ ὀλίγα πράγματα, ὅσα ἔμαθες μέχρι τοῦδε. Ἡ εὐχαρίστησις αὐτὴ μ' ἐνθαρρύνει νὰ προχωρήσω, καὶ νὰ σὲ διδάξω πολλὰ ἀκόμη ἄλλα πράγματα, πλεονεργα.

Ἄς ἐπανέλθωμεν τώρα εἰς τοὺς ὀδόντας, τοὺς ὁποίους ἀρκετὰ ἐλησημονήσαμεν.

Τὸ καθήκον τῶν εἶναι, καθὼς σοῦ εἶπα, νὰ ἐτοιμάζωμεν, τουτέστι νὰ συγγυρίζωμεν, καθὼς λέγομεν, τοὺς εἰσερχομένους εἰς τὸ στόμα· τὸ συγγύρισμα ὅμως αὐτὸ εἶναι πολὺ περίεργον, διότι δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ κόψιμον καὶ λιάνι-

σμα. Διὰ νὰ κάμνουν δὲ καλλίτερα τὸ ἔργον τῶν, οἱ ὀδόντες ἐμοίρασαν τὴν ἐργασίαν. Ἄλλοι κόπτουν, ἄλλοι σχίζουσιν καὶ ἄλλοι τρίβουν.

Οἱ πρῶτοι εἶναι οἱ ἴσοι ἐκείνοι καὶ ἐπίπεδοι ὀδόντες, τοὺς ὁποίους ἔχομεν ἐμπρὸς εἰς τὸ στόμα μας, ὑποκάτω τῆς ρινός. Εἶναι κοπτεροὶ εἰς τὰ ἄκρα τῶν ὡς μαχαίρια, καὶ διὰ τοῦτο ὀνομάζονται τομεῖς, δηλαδὴ κοπίδες, ἀπὸ τὸ ῥῆμα τέμνω, τὸ ὁποῖον θὰ εἴπῃς κόπτω. Μ' αὐτοὺς δαγκάνομεν τὸν ἄρτον, τὰ μῆλα καὶ ἄλλα πράγματα, ὅσας προκύπτει νὰ κόψωμεν μόνον μ' αὐτοὺς δὲ ἐπίσης πολλὰ ὀκνηρὰ κοράσια κόπτουν τὴν κλωστήν, ὅσας βαρύνονται νὰ ζητήσουν τὸ ψαλιδιὸν τῶν καὶ κάμνουν πολὺ κακὰ, διότι τοιοῦτοτρόπως οἱ ὀδόντες φθείρονται καὶ χαλοῦν, ἀφοῦ δὲ χαλάσουν, δὲν φυτρώνουν οὔτε αὐξάνουν πλέον, καθὼς θὰ ἰδῶμεν ἀργότερα.

Οἱ δεῦτεροι εἶναι οἱ μικροὶ ἐκείνοι σουβλεροὶ ὀδόντες, οἱ ὁποῖοι εὐρίσκονται εὐθὺς μετὰ τοὺς τομεῖς εἰς τὴν ἐπάνω καὶ τὴν κάτω σιαγόνα, δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ. Βάλε τὸ δάκτυλόν σου, καὶ θὰ τοὺς ἐννοήσῃς εὐθὺς ἀπὸ τὴν μύτην τῶν. Ἄν οἱ πρῶτοι ὀδόντες εἶναι τὰ μαχαίρια, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ στόματός μας, αὐτοὶ εἶναι τὰ περόνια· τρυποῦν δὲ ὅ,τι πρόκειται νὰ σχίσωμεν, καὶ ὀνομάζονται κυνόδοντες, ἢ καθὼς λέγει ὁ λαὸς σκυλόδοντα, διότι μὲ τοὺς ὀδόντας αὐτοὺς ὁ σκύλος σχίζει τὸ κρέας. Δὲν ἤξεύρω διατὶ ὀνομάσθησαν τοιοῦτοτρόπως, ἀφοῦ ὅχι μόνον ὁ σκύλος, ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ ζῶα ὅσα τρώγουν κρέας ἔχουν ὁμοίους, καὶ πολὺ μεγαλύτερους μάλιστα· ἀλλ' ἀφοῦ ἡ ὀνομασία ὑπάρχει, δὲν ἔμποροῦμεν βεβαίως ἡμεῖς νὰ τὴν ἀλλάξωμεν.

Οἱ τελευταῖοι ὀδόντες, οἵτινες εὐρίσκονται εἰς τὸ βάθος τοῦ στόματος, ὀνομάσθησαν μυλίται ἢ μυλόδοντες, ἀπὸ τὴν λέξιν μύλος· λέγονται δὲ κοινῶς τραπέζιται, διότι ὁμοιάζουν πραγματικῶς μὲ τράπεζαν. Ἡ ὀνομασία ὅμως μυλίται εἶναι ἐκφραστικώτερα, καθότι ἀληθῶς οἱ ὀδόντες αὐτοὶ ἀλέθουν, ὅπως αἱ μυλόπετρα· ἢ ἐπιφάνειά τῶν εἶναι ἐπίπεδος, τετράγωνος, μὲ μικρὰς τινὰς ἀνωμαλίας, τὰς ὁποίας δύνασαι νὰ αἰσθανθῇς, ἂν τοὺς ἐξετάσῃς μὲ τὸν δάκτυλόν σου. Εἶναι δὲ οἱ ὀδόντες αὐτοὶ οἱ μεγαλύτεροι καὶ δυνατότεροι τῶν ὀδόντων μας, καὶ μ' αὐτοὺς ἐπιχειροῦμεν πολλάκις νὰ σπάσωμεν τὰ καρύδια, ὅσας δὲν συλλογίζωμεθα ὅτι κινδυνεύομεν τοιοῦτοτρόπως νὰ σπάσωμεν τοὺς ὀδόντας μας.

Εἶμαι δὲ βέβαιος, ἐπειδὴ ἤλθε λόγος, ὅτι δὲν ἤξεύρεις, διατὶ θέτομεν πάντοτε μεταξὺ τῶν τραπέζιτων ὅσα σκληρὰ πράγματα θέλομεν νὰ θραύσωμεν, οὐδέποτε δὲ μεταξὺ τῶν τομῶν ἢ ἐμπροσθίων ὀδόντων. Ὅλοι τὸ κάμνουν, μικροὶ καὶ μεγάλοι, ἀμφιβάλλω ὅμως, ἂν καὶ ἀπὸ τοὺς μεγάλους ἀκόμη ἤξεύρουν πολλοὶ τὸν λόγον.

Ἐγὼ θὰ σοῦ εἶπω τὸ διατὶ, ἀφοῦ μοῦ εἶπες πρῶτον καὶ σὺ, διατὶ μίαν ἄκραν τῆς κλωστῆς σου τὴν κόπτεις μὲ τὴν ἄκραν τοῦ ψαλιδίου σου, ἐνῶ τὰ χονδρὰ καὶ κᾶπως σκληρότερα πράγματα τὰ θέτεις εἰς τὸ βάθος, εἰς τὴν ρίζαν αὐτῆς τοῦ ψαλιδίου.

Ἄν δὲν ᾔσο μικρὰ κόρη, καὶ σοῦ παρέδιδας φυσικὴν, θὰ εἶχα λαμπρὰν ἀφορμὴν νὰ σοῦ ἐξηγήσω τὴν θεωρίαν τοῦ μοχλοῦ. Ἄλλ' εἶμαι βέβαιος, ὅτι καὶ αἱ λέξεις αὐταὶ σὲ τρομάζουν. Θὰ προσπαθήσω λοιπὸν νὰ σοῦ ἐξηγήσω τὸ πρᾶγμα κᾶπως ἀλλέως.

Φαντάσου ἐν ἄλογον, τὸ ὁποῖον σύρει ἐν βαρὺ ἀμάξιον. Ἄν τοῦ εἴπῃς νὰ τρέξῃ γρηγορώτερα, θὰ σοῦ ἀπαντήσῃ βεβαίως: «Μάλιστα, εὐχαρίστως, ἀλλὰ δός με ἄμαξαν ἐλαφροτέρα.»

Φαντάσου δὲ ἐν ἄλλο, τὸ ὁποῖον σύρει δρομαίως ἐλαφρὰν δίτροχον ἄμαξαν τοῦ περιπάτου· ἂν τοῦ εἴπῃς νὰ σύρῃ κανὲν βαρὺ φορτηγὸν ἀμάξιον, θὰ σοῦ ἀπαντήσῃ ἀναμφιβόλως: «Μάλιστα, ἀλλὰ θὰ πηγαίνω σιγά.»

Καθὼς βλέπεις λοιπὸν, ὅταν ἔχῃ κανεὶς τὴν αὐτὴν δύναμιν, ἔχει τὴν ἐκλογὴν, ἢ νὰ καταβάλλῃ μεγαλειτέραν ἀντίστασιν καὶ νὰ πηγαίνῃ ἀργά, ἢ νὰ πηγαίνῃ ταχέως καὶ νὰ νικήσῃ ἀντίστασιν μικροτέραν.

Αὐτὸ εἶναι ἀπλούστατον, μοῦ φαίνεται, καὶ τὸ ἐννοήσῃς κάλλιστα. Πάρε τώρα τὸ ψαλιδιὸν σου εἰς τὴν ἀριστεράν σου χεῖρα· σφίγγε καλὰ τὸν κάτω δακτύλιον, καὶ κράτει ἀκίνητον τὴν μίαν λεπίδα τοῦ ψαλιδίου· δοκίμασε δὲ νὰ ἀναβιάσῃς καὶ καταβιάσῃς τὴν κάτω λεπίδα, κινουσα διὰ τῆς δεξιᾶς σου χειρὸς τὸν ἐπάνω δακτύλιον, καὶ κύτταξε πῶς κινεῖται ἡ λεπίς. Ὅλα τῆς τὰ μέρη κινουῦνται συγχρόνως, καὶ ἡ δύναμις ἥτις τὰ κινεῖ εἶναι ἡ χεὶρ σου. Ἡ διαφορὰ ὅμως εἶναι, ὅτι τὸ ἄκρον τῆς λεπίδος κάμνει πολὺν δρόμον, ἐνῶ ἡ ρίζα τῆς κάμνει πολὺ μικρότερον καὶ σχεδὸν ἀπαρατήρητον. Τὸ ἄκρον εἶναι ὁ ἵππος τοῦ ἐλαφροῦ ἀμαξίου· τρέχει γρηγορὰ καὶ εἶναι διὰ τὰ μικρὰ βάρη· ἡ δὲ ρίζα εἶναι ὁ ἵππος τοῦ φορτηγοῦ ἀμαξίου, καὶ πηγαίνει ἀργά, διότι ἔχει πολὺ μεγαλειτέρα ἐμπόδια νὰ νικήσῃ. Δι' αὐτὸ τὰ ἐλαφρὰ καὶ λεπτὰ πράγματα τὰ κόπτεις μὲ τὴν ἄκραν τοῦ ψαλιδίου σου, καὶ τὰ χονδρὰ καὶ δύσκολα τὰ θέτεις εἰς τὴν ρίζαν καὶ ἀρχίζεις νὰ τὰ κόπτῃς ἀπὸ τὸ βάθος αὐτοῦ τοῦ ψαλιδίου. Βάλε τώρα δύο ψαλιδία, κοντὰ τὸ ἐν εἰς τὸ ἄλλο, καὶ ἔχεις ἐντελὴ τὴν εἰκόνα τῆς σιαγόνος σου. Τὸ ἐν εἶναι τὸ δεξιὸν μέρος τῆς ἄνω καὶ κάτω σιαγόνος, καὶ τὸ ἄλλο τὸ ἀριστερόν· ἡ κάτω λεπίς, ἥτις κινεῖται, εἶναι ἡ κάτω σιαγὼν σου, ἡ δὲ ἐπάνω λεπίς, ἥτις μένει ἀκίνητος, εἶναι ἡ ἐπάνω σιαγὼν, ἥτις ἐπίσης δὲν κινεῖται διόλου. Διὰ νὰ πεισθῇς δὲ, ὅτι ἡ ἐπάνω σιαγὼν σου μένει ἐντελῶς ἀκίνητος, ἀρκεῖ νὰ θέσῃς τὸν δάκτυλόν σου

εἰς τὸ ἐπάνω σου χεῖλος, εἴτε ὅταν ὀμιλῇς, ἢ ὅταν τρώῃς, καὶ θὰ ἰδῇς ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶνε ὅπως σοῦ λέγω. Οἱ τομεῖς εὐρίσκονται εἰς τὸ ἄκρον· τρέχουν γρήγορα, καὶ εἶνε ἀκατάλληλοι διὰ σκληρὰ πράγματα. Οἱ δὲ τραπεζίται εὐρίσκονται εἰς τὸ βάθος· περιπατοῦν σιγᾷ, καὶ διὰ τοῦτο τὰ σκληρὰ πράγματα ἀνήκουν εἰς αὐτοὺς ἀποκλειστικῶς, διὰ τοῦτο δι' αὐτῶν θραύομεν τὰ λεπτοκάρυα.

Ἄλλ' ἡ κάτω σιαγὼν δὲν κινεῖται μόνον ἐπάνω καὶ κάτω· κινεῖται ἐπίσης καὶ πρὸς τὰ πλάγια, μολονότι ἡ κίνησις τῆς αὐτῆς δὲν εἶνε ἐντελὴς καταφανής. Ὅταν δὲ τὰ κακὰ μικρὰ παιδία τρίζουν τοὺς ὀδόντας των, τὴν πλαγίαν αὐτὴν κίνησιν ἐκτελεῖ ἡ σιαγὼν των. Σημειώσαι ὅμως, ὅτι ἡ κίνησις αὕτη εἶνε πολὺ σπουδαία, καὶ χωρὶς αὐτὴν ἀδύνατον εἶνε νὰ μασσῇσιν ἐν τεμάχιον ἄρτου. Δοκίμασε δὲ, ἂν θέλῃς, νὰ μασσῇς ἀναβιβάζουσα μόνον καὶ καταβιβάζουσα τὴν κάτω σιαγὼνα σου, καὶ θὰ ἰδῇς ὅτι θὰ παραιτηθῇς ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν.

Ὀλίγας λέξεις ἀκόμη, διὰ νὰ τελειώσωμεν τὴν περιγραφὴν τῶν ὀδόντων.

Τὸ μέρος αὐτῶν, τὸ ὁποῖον βυθίζεται ἐντὸς τῆς σιαγῶνος, ὀνομάζεται ρίζα. Οἱ τομεῖς δὲ, οἵτινες δὲν κοπιᾶζουσι πολὺ καὶ δὲν ἔχουσι νὰ κάμνωσι μεγάλα πράγματα, ἔχουσι ρίζας στενὰς καὶ κοντάς· οἱ κυνόδοντες, οἵτινες προορισμὸν ἔχουν νὰ σχίζουσιν, καὶ νὰ τραβοῦν ἐπομένως ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ, θὰ ἐκινδύνουν νὰ ἐκρίζωθουν πολὺ εὐκόλῃ καὶ νὰ μείνουν καμμίαν ἡμέραν κολλημένοι ἐπάνω εἰς τὸ κρέας τὸ ὁποῖον τρώομεν, ἂν δὲν εἶχον δυνατὰς καὶ βαθεῖας ρίζας. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ πονοῦν τόσον πολὺ, ὅταν πρὸκειται νὰ τοὺς ἀποσπᾷ ὁ ὀδοντοίατρος. Οἱ ὀδόντες τοῦ ἡμιοῦ, καθὼς τοὺς ὀνομάζει κοινῶς ὁ λαὸς, καὶ οἱ ὁποῖοι τρομάζουν τόσον πολὺ, ὅταν ἀναγκάζομεθα νὰ τοὺς ἐκρίζωσωμεν, εἶνε ἀκριβῶς οἱ κυνόδοντες τῆς ἄνω σιαγῶνος, καὶ ὀνομάσθησαν τοιοῦτοτρόπως διότι εὐρίσκονται εὐθὺς κάτωθεν τοῦ ὀφθαλμοῦ.

Οἱ μυλῖται ἢ τραπεζίται, οἵτινες καθῆκον ἔχουν νὰ τρίβουν καὶ νὰ ἀλέθουν, θὰ ἐκλονίζοντο κάθε στιγμὴν, ἂν δὲν ἔκαμνον ὅ,τι κάμνεις καὶ σὺ, ὅταν κινδυνεύῃς νὰ κλονισθῇς καὶ νὰ πέσῃς· σὺ ἀνοίγεις τοὺς πόδας σου καὶ τοὺς στυλῶνεις εἰς τὴν γῆν, διὰ νὰ σταθῇς ἀκλόνητος· ἐκεῖνοι δὲ, ἀντὶ μιᾶς ρίζης, ἔχουν δύο, καὶ τρεῖς, καὶ τέσσαρας ἐνίοτε· καὶ δὲν εἶνε πολλαί, μὰ τὴν ἀλήθειαν, ἀναλόγως τοῦ εἶδους τῆς ἐργασίας των.

Ὑπεράνω τῆς ρίζης εἶνε τὸ μέρος τὸ ὀνομαζόμενον στεφάνη· εἶνε γυμνόν, ἐκτεθειμένον εἰς τὸν ἀέρα, καὶ αὐτὸ κυρίως ἐργάζεται. Ὅσον δὲ σκληρόν καὶ ἂν ᾖ, θὰ ἐτρίβετο τέλος πάντων μίαν ἡμέραν ἀπὸ τὴν πολλὴν ἐργασίαν, ἂν δὲν εἶχεν ὡς ἐνδυμὰ του μίαν ἄλλην οὐσίαν,

πολὺ σκληροτέραν, ἣτις ὀνομάζεται λευκὸν τῶν ὀδόντων, ἢ κοινῶς καὶ βαρβαριστὶ σμάλτον. Τὸ λευκὸν αὐτὸ εἶνε σκληρότατον, ὁμοιάζει πολὺ τὴν μίλτον τῶν πινακίων τῆς τραπέζης, καὶ καθιστᾷ τοὺς ὀδόντας λευκοὺς, στιλπνοὺς καὶ τόσον ὥραίους. Πρέπει δὲ νὰ τὸ προφυλάττωμεν, ὅχι μόνον διὰ νὰ ἔχωμεν ὥραίους ὀδόντας, ἀλλὰ πρὸ πάντων διότι τὸ λευκὸν αὐτὸ εἶνε ὁ κάλλιστος καὶ ἰσχυρότατος φύλαξ καὶ προστάτης τῶν ὀδόντων, καὶ ἅμα ἅπαξ καταστραφῇ, καταστρέφεται εὐθὺς καὶ ὁ ὁδός. Ὅλα τὰ ὀξεῖα νὰ βλάβουν τὸ λευκὸν τῶν ὀδόντων, καὶ ἂν ἔχῃς τὴν κακὴν συνήθειαν νὰ δαγκᾷς ἄωρους καρπούς, ἐνθυμῆσαι βεβαίως πῶς εὐθὺς αἰμωδιάζουν οἱ ὀδόντες· αὐτὸ εἶνε μικρά τις εἰδοποίησις, διὰ ν' ἀποφεύγῃς τὰ ἄσχημα ἐκείνα ὀπωρικά· ἂν δὲ δὲν ὑπακούσῃς, τὸ λευκὸν ὀλίγον κατ' ὀλίγον καταστρέφεται, καὶ οἱ ὀδόντες ἔπειτα φθιρόνται καὶ σὲ ἀποχαιρετοῦν διὰ παντός.

Διὰ παντός! ἐννόησε τοῦτο καλά. Διότι οἱ ὀδόντες δὲν ὁμοιάζουν τὰς τρίχας καὶ τοὺς ὀνυχας, οἵτινες αὐξάνουν ὅταν τοὺς κόπτωμεν. Ἄμα φθαροῦν καὶ πέσουν, δὲν φυτρώνουν πλέον, καὶ τὸ στόμα μένει κενόν.

Ἐννοεῖται ὅμως, ὅτι δὲν εἶνε δίκαιον νὰ ὑποκεινται εἰς τὸν φοβερόν αὐτὸν κανόνα καὶ τὰ μικρὰ παιδία, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουσιν ἀκόμη τὸ λογικόν των, καὶ δὲν εἶνε ἐπομένως εἰς κατὰστασιν νὰ προφυλάττουν τοὺς ὀδόντας των. Δι' αὐτὸ πρὸς χάριν των γίνεται ἐξαίρεσις, καὶ ὅταν πίπτουν οἱ πρῶτοι ὀδόντες των, οἱ ὀνομαζόμενοι ὀδόντες τοῦ γάλακτος, φυτρώνουν ἄλλοι, σταθεροὶ πλέον, οἵτινες δὲν ἐπανέρχονται, ἂν καταστραφῶν.

Πρόσεχε λοιπὸν καλῶς τοὺς ὀριστικούς σου ὀδόντας, οἵτινες ἀνεφάνησαν ἐμπιστευόμενοι εἰς τὴν φρόνησίν σου, καὶ ἦλθον μάλιστα περισσότεροι ἀφ' ὅσους εἶχες πρότερον. Οἱ πρῶτοί σου ὀδόντες ἦσαν εἰκοσιτέσσαρες, καὶ τώρα θ' ἀποκτήσῃς εἰκοσιοκτὼ· τί λέγω εἰκοσιοκτὼ; τριάκοντα δύο· ἀλλ' οἱ τέσσαρες τελευταῖοι θὰ ἔλθουν πολὺ ἀργότερα. Εἶνε πολὺ δειλοὶ, βλέπεις, καὶ πολὺ δύσπιστοι, καὶ δὲν ἐμπιστεύονται εἰς τὴν φρόνησίν σου, πρὶν γείνης κυρία καὶ ὠριμάσῃ ὁ νοῦς σου. Δι' αὐτὸ δὲ τοὺς ὀνομάζουν καὶ φρονιμίτας, διότι δὲν φυτρώνουν πρὶν γείνη τις φρόνιμος.

Ἐννοεῖς, τώρα, μοῦ φαίνεται, πόσον σπουδαῖα ὄργανα εἶνε οἱ ὀδόντες σου, καὶ πόσον ἐπομένως σπουδαῖον πρᾶγμα εἶνε ἡ μασσησις τῶν φαγητῶν. Ὅσοι δὲ καταπίνουν τὸ φαγητόν των ἀμάσσητον, κάμνουν πολὺ κακὰ νὰ μὴ συλλογίζονται, ὅτι ἀναγκάζεται κατόπιν ὁ στόμαχος των νὰ κάμῃ τὴν ἐργασίαν τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ κάμωσιν οἱ ὀδόντες, καὶ ὅτι τοιοῦτοτρόπως καμμία οἰκονομία δὲν γίνεται· τοὺναντίον

μάλιστα· διότι ἀποδεδειγμένον εἶνε, ὅτι, ὅσον οἱ ὀδόντες εἶνε πλήρεις, καὶ ἰσχυροὶ καὶ ἀρκετοὶ εἰς μασσησιν τῶν φαγητῶν, τόσον ὀλιγώτερον δυνατὸς εἶνε ὁ στόμαχος. Μάθε δὲ τοῦτο, ὅτι οἱ ὀδόντες τοῦ ἀνθρώπου εἶνε ἰσχυροὶ καὶ ἱκανῶτατοι εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντός των, καὶ ὅτι πρέπει ἐπομένως νὰ τοὺς δίδωμεν ἐργασίαν, καὶ νὰ μὴ τοὺς ἀφίνωμεν ἀργούς. Ἡ μικρὰ κόρη, ἣτις, διὰ νὰ τελειώσῃ γρηγορώτερα, δὲν μασσᾷ τὸ φαγητόν της, καὶ τὸ στέλλει εἰς τὸν στόμαχόν της ἀνέτοιμον, ὁμοιάζει μὲ ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος ἔχει δύο ὑπηρέτας, τὸν μὲν ἕνα δυνατόν καὶ εὐρωστόν, τὸν ἄλλον δὲ ἀδύνατον καὶ ἀσθενῆ, καὶ ἐπιβαρύνει τοῦτον δι' ὅλης τῆς ἐργασίας, ἐνῶ ἀφίνει τὸν δυνατόν νὰ κάθηται ἀργὸς καὶ νὰ διασκεδάζῃ. Αὐτὸ εἶνε ἀδικον βεβαίως, καὶ ἐπειδὴ κάθε ἀδικία τιμωρεῖται, ἡ ἐργασία γίνεται κακὰ.

Ἡ ἐργασία δὲ αὕτη εἶνε νὰ μεταβάλλεται ὅ,τι τρώομεν εἰς χυλόν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον νὰ λαμβάνῃ τὸ αἷμα ὅ,τι τοῦ χρειάζεται. Ἄλλ' οἱ ὀδόντες ποτὲ δὲν θὰ κατάρθωναν νὰ μεταβάλλουν τὸ φαγητόν εἰς χυλόν, ἂν διαρκούσης τῆς ἐργασίας των δὲν εἶχον ἕνα σπουδαιότατον βοηθόν, τὸν σιέλον. Πρὸς τοῦτο δὲ ὁ Θεὸς ἐτοποθέτησεν ὁλόγυρα ἐντὸς τοῦ στόματός μας ἕν εἶδος μικρῶν σφογγαρίων, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται ἀδένες σιέλοιοι, καὶ εἶνε πάντοτε γεμάτα μὲ σιέλον. Ὁ σιέλος αὐτὸς, ὅστις ἐξέρχεται μόνος του ἀπὸ τοὺς ἀδένες, ἐνῶ ἀνοίγοι καὶ εἰς τὴν σιαγὼν, δὲν εἶνε τίποτε ἄλλο παρὰ νερὸν μὲ ὀλίγον λεύκωμα. Μὴ σὲ τρομάξῃ ἡ λέξις· λεύκωμα σημαίνει ἀσπράδι αὐγοῦ καὶ τίποτε περισσότερον. Περιέχει δὲ ὁ σιέλος ἐπίσης καὶ ὀλίγην σόδα, ἣτις χρησιμεύει εἰς κατασκευὴν τοῦ σάπωνος, μὲ τὸν ὁποῖον πλύνεσαι καθ' ἑκάστην. Δι' αὐτὸ βλέπεις ὅτι ὁ σιέλος ἀφρίζει, ὅταν ἡ γλῶσσα τὸν κτυπᾷ ἐντὸς τοῦ στόματος ἐνῶ ὁμιλοῦμεν, καθὼς ἀφρίζει τὸ λεύκωμα καὶ ὁ σάπων, ὅταν τοὺς κτυπῶμεν, ἢ τοὺς δέρωμεν, καθὼς λέγομεν κοινῶς, ἐντὸς ἀγγείου τινὸς οἰουδήποτε. Τὸ λεύκωμα ὅμως ἐκεῖνο καὶ ἡ σόδα δὲν ἐτέθησαν ἐντὸς τοῦ σιέλου μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ τὸν κάμνουν νὰ ἀφρίζῃ· τοῦτο δὲν θὰ ἤξιζε βεβαίως τὸν κόπον. Ἀλλὰ χρησιμεύουσι μᾶλλον εἰς τὸ νὰ διαλύωσιν εὐκολώτερα τὰ φαγητά, καὶ νὰ μεταβάλλωσιν αὐτὰ εἰς χυλόν, ὅστις βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον γίνεται ὥραιον καὶ κόκκινον αἷμα, καθὼς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐξέρχεται ἀπὸ τὴν ἄκραν τοῦ δακτύλου σου, ὅταν τρυπηθῇ ἐξ ἀπροσεξίας διὰ τῆς βελόνης σου.

Ἀφοῦ τοιοῦτοτρόπως τριβοῦν τὰ φαγητὰ διὰ τῶν ὀδόντων καὶ μωσχευθοῦν ἀρκετὰ διὰ τοῦ σιέλου, δὲν ἔχουν πλέον ἀνάγκην νὰ μείνουν ἐντὸς τοῦ στόματος, καὶ ἀναχωροῦσιν. Ἡ ἀναχώρησις των ὅμως δὲν εἶνε τόσον εὐκόλος καὶ ἀπλῆ, ὅπως ἦτον ἡ εἰσόδος αὐτῶν εἰς τὸ στόμα,

καὶ τοῦτο θὰ τὸ ἴδωμεν εἰς τὴν ἐπομένην ἐπιστολήν.

Ἐπεται συνέχεια.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΛΑΧΟΣ.

ΤΟ ΕΑΡΙΝΟΝ ΡΟΔΟΝ

Ὁ κ. Σάββας Ἰωαννίδης, διδάσκαλος τοῦ ἐν Τραπεζοῦντι φροντιστηρίου, ὅστις ἐγένετο γνωστός εἰς ἅπαντα τὸν περὶ ἱστορικὰς καὶ φιλολογικὰς μελέτας ἀσχολούμενον κόσμον, ὡς ἀνευρὼν πρῶτος τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Σάθα πέρυσιν ἐκδοθὲν περὶ τοῦ Ἀχρίτα ἔπος, εἶχε γράψῃ ἀπὸ τοῦ 1870 ἱστορίαν καὶ στατιστικὴν Τραπεζοῦντος καὶ τῆς περὶ ταύτην χώρας, περιέχουσιν οὐκ ὀλίγα λόγου ἄξια πράγματα. Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ ἱστορίᾳ εὐρίσκομεν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν ἀκόλουθον παράδοσιν.

Ὁ Σουλτάν Σελίμης Β', λέγει ἡ παράδοσις αὕτη, ἀπελθὼν διὰ Τραπεζοῦντος τῷ 1570 εἰς τὸν κατὰ Περσῶν πόλεμον, διέβη ἀπὸ τὸ χωρίον τῆς Δουβερᾶς ἢ Λιβερᾶς, τὸ ὁποῖον ἀπέχει ἐξ ὥρας ἐκ τῆς Τραπεζοῦντος. Πλησίον δὲ τοῦ χωρίου τούτου ὑπάρχει κρήνη καλουμένη τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ εἶναι ψυχρότατον κατὰ τὸ θέρος. Παρὰ τὴν κρήνην λοιπὸν ταύτην θελήσας ν' ἀναπαυθῇ ὀλίγον, παρετήρησε κόρην καλλίστην, ἣτις ἦτο θυγάτηρ ἱερέως, ὀνομαζέτο Μαρία καὶ ἔθοσκε, κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ χωρίου, τὰ πρόβατα τοῦ πατρὸς αὐτῆς. Ὁ Σουλτάνος τὴν ἐκάλεσε καὶ δούς αὐτῇ τὸ χρυσοῦν ποτήριόν του, εἶπε νὰ τῷ φέρῃ ὕδωρ ἐκ τῆς κρήνης· ἡ δὲ λαβοῦσα τὸ ποτήριον καὶ πληρώσασα αὐτὸ ὕδατος, τὸ ἐπρόσφερεν εἰς τὸν κυριόρχην, ἔχουσα ἐντὸς τὸν μέγαν δάκτυλον. Ὁ Σουλτάν Σελίμης ἀηδιάσας ἐκ τούτου τὴν διέταξε νὰ τὸ χύσῃ καὶ νὰ φέρῃ ἄλλο· ἡ κόρη ἔφερε πάλιν τὸ ποτήριον, εἰς τὸ ὁποῖον ὅμως εὐρέθησαν φρύγανα τινά. Τότε ὁ Σουλτάνος ὠργίσθη, ἡ δὲ Μαρία φοβηθεῖσα, εἶπεν, ὅτι ἔπραξε καὶ τὸ ἐν καὶ τὸ ἄλλο, διότι, ἡζέυρουσα πόσον τὸ ὕδωρ ἦτο ψυχρόν καὶ βλέπουσα τὸν αὐθέντην ἰδρωμένον, ἠθέλησε νὰ ἀποτρέψῃ αὐτὸν ἀπὸ τοῦ νὰ πίνῃ ἀμέσως καὶ νὰ βλάβῃ οὕτω τὴν υγείαν του. Τώρα ὅμως, ὅτε παρήλθεν ὥρα ἱκανή, τὸν προσφέρει θαρρόντως τὸ ποτήριον πλήρες καὶ καθαρόν. Ἡ ἀπάντησις αὕτη ἡδύνατο στήσῃ τοσοῦτον τὸν Σουλτάνον, ὅστις εἶχεν ἤδη θαυμάσει ἐκ πρώτης ἀρχῆς τὸ κάλλος τῆς κόρης, ὥστε ἔλαβεν αὐτὴν μεθ' ἑαυτοῦ ἀδείξας τοῦ πατρὸς της καὶ τὴν ἐνυμφεύθη, ὀνομάσας Γκιουλμπαχάρ, ὅ ἐστιν Ἐαρινὸν ρόδον.

Ἐξακολουθήσας δὲ τὴν πορείαν παρετήρησε καθ' ἑδὼν τὴν μονὴν τὴν Σουμελᾶς καὶ ἐθαύμασε τὴν ἀρίστην κατάστασιν τῶν περὶ αὐτὴν γεωργικῶν ἐργασιῶν. Ὅθεν καλέσας τὸν ἡγούμενον, τὸν ἠρώτησε πῶς ἔδωκε τοιαύτην τάξιν εἰς τὰ

τῆς μονῆς· ὁ δὲ ἀπεκρίθη, ὅτι ἡτρεπίσε πάντα ταῦτα οὕτως, διότι τὴν βραδυὴν ἐργασίαν ποτὲ δὲν ἀφῆκε δι' αὐριον. Τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἐπροξέ- νησε πολλὴν ἐντύπωσιν εἰς τὸν Σουλτάνον, ὅστις διέταξε νὰ χαρὰχθῶσι τουρκιστὶ ἐπὶ τῆς προ- χόου αὐτοῦ αἱ λέξεις· «Τὴν βραδυὴν ἐργασίαν μὴ ἀφίνεις δι' αὐριον.» Ὅτε δὲ ἀναχωρήσας ἐκεῖθεν ἀφίκετο εἰς Βαγδάτιον, οἱ ἐν αὐτῷ πο- λιορκούμενοι ἐχθροὶ φοβηθέντες ἐζήτησαν προ- θεσμίαν διὰ νὰ παραδοθῶσιν, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι πρὶν λήξῃ ἡ προθεσμία θέλουσι λάβει ἐξωθεν συνδρομήν. Ἡ πρότασις ἐφθάσεν εἰς τὸν Σουλ- τάνον τὸ ἑσπέρας, καθ' ἣν στιγμήν ἐτοιμάζετο νὰ νιφθῇ. Νιπτόμενος δὲ, ἀνέγνωσε ἐπὶ τῆς προ- χόου· «Τὴν βραδυὴν ἐργασίαν μὴ ἀφίνεις δι' αὐριον.» καὶ ἀμέσως, μὴ ἀκούσας τὰς περὶ ἀνα- βολῆς προτάσεις, διέταξε τὴν ἔφοδον καὶ ἐκυ- ρίευσεν οὕτω τὴν πόλιν. Ἀμα δὲ τὴν ἐκυρίευσεν εἰδοποιήθη, ὅτι πολλοὶ πανταχόθεν ἤλθον ἐπί- κουροι τῶν πολεμίων, ὥστε ἂν δὲν ἐγένετο ἀφ' ἑσπέρας ἡ ἔφοδος, οὐ μόνον ἤθελεν ἀποβῇ ἀδύ- νατος ἡ ἄλωσις τοῦ Βαγδατίου, ἀλλὰ καὶ ὁ πο- λιορκητικὸς στρατὸς ἤθελε κινδυνεύσει. Τοῦτο λοιπὸν ἐνθυμούμενος, ὅτε κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν αὐτοῦ διήλθε διὰ τῆς μονῆς τῆς Σουμελᾶς, ἐφι- λοδώρησεν αὐτὴν πλουσίως καὶ πᾶσαν ἀπένειμεν αὐτῇ προστασίαν κατὰ τῶν περικειμένων ἀγρίων μωαμεθανῶν.

Ἡ δὲ Γκιουλμπαχάρ, ἐξακολουθεῖ ἡ παράδο- σις, ἤλθεν ἥδη ὡς νόμιμος σύζυγος μετ' αὐτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου μετ' ὀλίγον ἐγέν- νησεν υἱόν, τὸν Μουράτ Γ', καὶ ἐκτέτατο προΐ- όντος τοῦ χρόνου ἰσχὺν μεγάλην ἐν τοῖς πράγ- μασι, καὶ πολλὰ περιεποίησε δικαιώματα εἰς τοὺς Χριστιανούς καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐν- τεῦθεν ὅμως προσελήθη ἡ ὀργὴ τῶν μωαμεθα- νῶν καὶ ἐξαιρέτως τῶν οὐλεμάδων· ὅθεν ὁ Σουλ- τάν Σελίμης ἀναγκάσθη, πρὸς τὸ συμφέρον αὐ- τῆς τῆς ἡγαπημένης Μαρίας, νὰ τὴν ἀποπέμ- ψῃ εἰς Τραπεζοῦντα μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Μου- ράτη, ἀπονέμων ὅμως αὐτόν· εἰς αὐτὴν ἀπά- σας τὰς τιμὰς καὶ ἅπαντα τὰ σιτηρεσία Σουλ- τάνας. Ἡ ἐν Τραπεζοῦντι διαμονὴ τῆς οὐ μικρὰν παρέσχεν εἰς τοὺς Χριστιανούς ἀναψυχὴν ἀπὸ τῶν τότε δεινῶν. Ἀποθανοῦσα δὲ ἐκεῖ ἡ Μαρία ἐτάφη ἐντὸς μεγαλοπρεποῦς μαυσωλείου, σωζο- μένου εἰς τὴν εἰσοδὸν τοῦ Ἱμαρετίου, τὸ ὁποῖον εἰς μνήμην αὐτῆς ἐγένετο καὶ μέχρι τῆς σήμερον διατηρεῖται. Ἡ τοιαύτης τύχης ἀξιώθεῖσα ἐκείνη θυγάτηρ τοῦ ἱερέως τῆς Λιβερᾶς δὲν ἐλθισμύνη- σε τοὺς συγχωρίους τῆς καὶ τοὺς γείτονας αὐ- τῶν Χριστιανούς, ἀλλ' εὐηργέτησεν αὐτοὺς κα- ταστήσασα σχεδὸν ἀσυνότους, διότι ἐκτοτε καὶ μέχρις ἡμῶν ἄλλην ὑποχρέωσιν δὲν ἔχουσιν εἰμὴ νὰ πέμπωσιν 90 ὀκάδας βουτύρου κατ' ἔτος εἰς τὸ βασιλικὸν μαγειρεῖον. Ἀλλὰ καὶ ὁ Μουράτης, ὅστις ἔζησεν ἐπὶ πολλὸν χρόνον εἰς Τραπεζοῦντα

παρὰ τῇ μητρὶ, ἀνατραφεὶς ἐλληνιστὶ, ἀνε- δείχθη εὐποικητικὸς πρὸς τὴν χώραν ἐκείνην, ἐπι- στρέφων δὲ ἀπὸ τοῦ κατὰ Περσῶν πολέμου ἐπε- σκεύασε τὴν μονὴν τῆς Σουμελᾶς καὶ πολλὰ ἀναθήματα ἐδωρήσατο εἰς αὐτήν.

Ἡ παράδοσις, καθὼς βλέπετε, εἶναι χαρι- στάτη καὶ περιεργαστάτη· ἀλλ' ἔχει τὸ καίριον ἐλάττωμα ὅτι οὐδαμῶς συμβιβάζεται μετὰ τῶν κάλλιστα γνωστῶν ἱστορικῶν γεγονότων τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτάν Σελίμη τοῦ Β' καὶ τοῦ Σουλτάν Μουράτη τοῦ Γ'. Ὁ Σελίμης οὗτος οὐ- δένα ἐπεχείρησε κατὰ Περσῶν πόλεμον· τὸ δὲ Βαγδάτιον ἐκυριεύθη οὐχὶ ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ μεγάλωνύμου αὐτοῦ πατρὸς Σουλεϊμάν τοῦ Α', ὅστις, προσθετόν τοῦτο ἐκ περισσοῦ, ἐξ- εστράτευσεν οὐχὶ διὰ Τραπεζοῦντος, ἀλλ' ἐπο-ρεύθη ἀπὸ Σκουταρίου εἰς Νίκαιαν, εἰς Κιουτά- γιαν, εἰς Ἀκσέρ, εἰς Κόνιαν, Τέβριζ, Χαμαδάν καὶ Βαγδάτιον. Οὕτως ἀνατρέπεται, ὡς μὴ ὤ- φελεν, ἡ θεμελιώδης βάσις τῆς τραπεζοῦντιοῦ ἐκείνης παραδόσεως, ἡ περὶ τῆς κατὰ Περσῶν ἐκστρατείας τοῦ Σελίμη καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἄλω- σις τοῦ Βαγδατίου. Πλὴν τούτου ἡ μήτηρ τοῦ Μουράτη Γ' δὲν ἐλέγετο Γκιουλμπαχάρ, ἥτοι ἐα- ρινὸν ῥόδον, ἀλλὰ Νούρ-Βανού, ὅ ἐστι φωταυγῆς γυνή, ἢ, καθὼς ἠθέλομεν ἡμεῖς εἰπεῖ, Φωτεινή· δὲν ἀπέθανε δὲ ἐν Τραπεζοῦντι, ἀλλὰ ἐν Κων- σταντινουπόλει, καὶ δὲν διεκρίνετο ἐπὶ πολλῇ φιλανθρωπίᾳ καὶ ἡμερότητι ἡθους, ὡς δύναται πᾶς περιεργὸς ἀναγνώστης νὰ πληροφορηθῇ ἀκρι- βέστερον περὶ πάντων τούτων ἐν τῇ τοῦ Χάμμερ ἱστορίᾳ τοῦ Ὁσμανικοῦ κράτους, τόμ. Α', σελ. 7 καὶ ἐπομ. Τοιοῦτοτρόπως δὲ ἀναίρεται κατὰ δυστυχίαν καὶ τὸ δεύτερον μέρος τῆς παραδό- σεως, τὸ περὶ τῆς ἀγαθῆς καὶ ἡμέρου Γκιουλ- μπαχάρ καὶ περὶ τοῦ ἐν Τραπεζοῦντι θανάτου αὐτῆς.

Προσέτι ὁ Σελίμης Β' ἀπεβίωσε τῷ 1574, ἥτοι τέσσαρα μόνον ἔτη ἀφ' οὗ, κατὰ τὴν παρά- δοσιν, ἐγνώρισεν τὸ Ἐκρινὸν ῥόδον, ὥστε ὁ ἐκ τοῦ γάμου τούτου γεννηθεὶς Μουράτης Γ' δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ᾔναι ἐπὶ τοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἰμὴ τριετής. Ἐν τούτοις εἶναι βέβαιον, ὅτι ὁ Μουράτης οὗτος, διαδεξάμενος τὴν βασι- λείαν τῶν Ὁσμανιδῶν ἐν ἔτει 1574, ἦτο εἰκοσι καὶ ὀκτὼ ἐτῶν. Τελευταῖον ἡ παράδοσις λέγει, ὅτι ὁ Σουλτάν Μουράτης Γ', ἐπανερχόμενος ἐκ τῆς κατὰ Περσῶν στρατείας αὐτοῦ, ἐπεσκέυασε τὴν μονὴν τῆς Σουμελᾶς καὶ ἄλλως αὐτὴν εὐηρ- γέτησεν. Ἀλλ' ὁ Σουλτάν Μουράτης Γ' διεξή- γαγε μὲν μακρότατον κατὰ Περσῶν πόλεμον, οὐδέποτε ὅμως αὐτοπροσώπως κατ' αὐτῶν ἐστρά- τευσεν, ἐπέτρεψε δὲ τὸν ἀγῶνα εἰς τὸν Μου- σταφᾶ πασᾶν, τὸν Σινᾶν πασᾶν, τὸν Φερχᾶτ πασᾶν, τὸν Ὁσμᾶν πασᾶν.

Λυπούμεθα πολὺ διότι ἡναγκάσθημεν νὰ κα- ταφέρωμεν τὸν ἱστορικὸν πᾶλεον ἐπὶ τῆς κεφα-

λῆς τῆς ὁραίας Γκιουλμπαχάρ· ἀλλ' ἡ ἐπιστήμη ἔχει καθήκοντα, τὰ ὁποῖα δὲν δύναται νὰ πα- ραβῇ χάριν τῶν καλλίστων μύθων. Ἐξ ὧσιν δὲ εἴπομεν συνάγεται προδήλως, ὅποσον δὲςπιστοι πρέπει νὰ εἴμεθα πρὸς τὰς τοπικὰς παραδόσεις. Δὲν λέγω ὅτι εἶναι περιττὸν νὰ περισυνάγωμεν αὐτάς· ἂν ὅχι ἄλλο, ὑποδεικνύουσιν ἐνίοτε τὸν χαρακτῆρα τῶν κατοίκων παρ' οἷς παρήχθησαν. Ἀλλὰ πρὶν ἀποδώσωμεν εἰς τοιαῦτα θρυλήματα ἱστορικὴν ἀξίαν, εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ὑποβάλ- λωμεν αὐτὰ εἰς τὴν προσήκουσαν βάσανον, καὶ ὁσάκις στερούμεθα τῆς πρὸς τοῦτο ἀπαιτουμέ- νης Λυδίας λίθου, ὅπως ἐνίοτε δυστυχῶς συμ- βαίνει, νὰ μὴ παραδεχόμεθα αὐτὰ ὡς γνήσιον χρυσόν.

Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ.

Τὸ ἐπόμενον διήγημα, γραφὲν ὑπὸ τοῦ ὀνομαστοῦ μυθι- στοριογράφου τῆς Ἀγγλίας Καρόλου Δίκενς, ἀποδεικνύει πόσον ὀλέθριον εἶνε τὸ ἐλάττωμα τῆς μέθης καὶ πῶς φέ- ρει τὸν ἔχοντα αὐτὸ εἰς τὸν κρημνὸν τῆς ἀπωλείας. Ναὶ μὲν οὔτε νοουσίας περιέχει, οὔτε φράσεις πομπώδεις κατὰ τῆς ἀκολασίας· διὰ πραγματικοῦ ὅμως διηγήματος θέτει ὑπ' ὄψιν τοῦ ἀναγνώστου σκηνὰς παριστώσας τὰ τρομερὰ ἀποτελέσματα ἐλαττώματος, ὅπερ πρέπει ν' ἀποφεύγῃ πᾶς ἄνθρωπος, ἀποτελέσματα καταστρέφοντα καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς οἰκείους αὐτοῦ. Πρόκειται δὲ ἡ ἐν τῷ διηγήματι σκηνὴ ἐν Λονδίῳ, ἐν τῇ πατρίδι ταύτῃ τοῦ gin καὶ τοῦ porter, ὅπου ἐκάστη ὁδὸς ἔχει καὶ ἐν τοὐλάχιστον καπηλεῖον.

Σ. τ. Δ.

ΜΕΘΥΣΟΥ ΘΑΝΑΤΟΣ

Α'

Οὐδεὶς θεοδικῶς ὑπάρχει ἐν Λονδίῳ ὅστις, περιερχόμενος καθ' ἐκάστην πολυπληθεῖς συνοι- κίας, νὰ μὴ ἀπαντήσῃ γνωστὸν αὐτῷ πρόσω- πον, ἄλλοτε μὲν εὐπρεπές, σήμερον δὲ ἀπο- τρώπαιον.

Ἡ εὐρέθη τις ποτὲ μετὰξὺ τοῦ πλήθους καὶ νὰ μὴ ἀνεγνώρισεν ἄνθρωπον, πρὶν μὲν ἔμπορον, ὑπάλληλον, ἢ ἄλλο ἐπικερδὲς ἐπάγγελμα μετερ- χόμενον, νῦν δὲ ῥυπαρὸν, ῥακενδύτην, ἀσθενῆ, ψωμοζήτην;

Ἐκ τῶν ἀνθρώπων ὅσους ἐγνώρισαν οἱ ἀνα- γινῶσται εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ ἐνθυμηθῶσι καὶ τινὰ ἐκπεπτωκότα, ἐκφυλισθέντα, κυλιόμενον μετὰξὺ συμφορᾶς καὶ πείνης, τὸν ὁποῖον πάντες ἀποφεύγουσιν ὡς ψωραλέον, οὐ τινος ἢ μὲν ὑ- παρξίς εἶναι μυστήριον, ὁ δὲ παρελθὼν βίος δὲν προεμήνυε τὴν παροῦσαν ταλαιπωρίαν του.

Δυστυχῶς τὰ γεγονότα ταῦτα εἶναι τόσῳ συνεχῇ, ὥστε περιττὸν καὶ νὰ τ' ἀναφέρωμεν. Καὶ πόθεν ἄρα ἡ τοιαύτη ἐξαχρείωσις; Ἐκ τῆς μέθης! διότι ἡ μέθη εἶναι τὸ δηλητήριον οὐ τινος τὰ ἀποτελέσματα δὲν ἐπέρχονται μὲν ἀμέσως, εἶναι ὅμως ἀναπόφευκτα· ἡ μέθη πνί- γει πᾶν εὐγενὲς φρόνημα καὶ πᾶν αἴσθημα κα- θήκοντος. Ἐκ τῆς μέθης λησμονοῦμεν καὶ γυ- ναῖκα καὶ τέκνα καὶ φίλους καὶ εὐτυχίαν καὶ κοινωνικὴν θέσιν, καὶ ἐκ τῆς μέθης φερόμεθα πρὸς τὸν κρημνὸν τῆς ἀπωλείας.

Καὶ τινες μὲν κρημνίζονται εἰς τὸ ἐλάττωμα τῆς μέθης ἢ δυστυχία, ἢ ἀπόγνωσις, ὁ θάνατος ἐκείνων τοὺς ὁποίους ἡγάπων, ἢ θλίψεις· καὶ οὗ- τοι ὁμοιάζουσι πρὸς παράφρονες γινομένους αὐ- τόχειρας.

Οἱ πλεῖστοι ὅμως κρημνίζονται ἐν γνώσει, μὲ ὀφθαλμοὺς ἀνοικτούς, εἰς τὸ θάραλλον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι πλέον δυνατόν νὰ ἐξέλθωσιν· ἐξ ἐναντίας ὅσῳ προχωρεῖ ὁ καιρὸς τόσῳ καταθυ- θίζονται.

Β'

Ἀνθρωπὸς τις, ἐξ ἐκείνων περὶ ὧν ὁ λόγος, ἴστατό ποτε ὀρθίος παρὰ τὸ προσκέφαλον τῆς ψυχορράγουσας συζύγου του. Τὰ τέκνα του περιε- κύκλουν γονυπετῇ τὴν κλίνην καὶ ὠλοφύροντο προσευχόμενα. Ὁ θάλαμος ἦτο γυμνὸς καὶ μό- νον ἐν βλέμμα ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς ἀσθενοῦς ἤρκει νὰ σὲ πείσῃ, ὅτι ἐκείνην τὴν ὁποίαν κατε- λίμπανε τὸ φῶς τῆς ζωῆς ἐφόνευσαν αἱ στερή- σεις, αἱ μέριμναι, αἱ κακουχίαι, αἱ πολυχρόνιοι λύπαι.

Γραῖα δὲ τις, ἀπὸ τῆς ὁποίας τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔρρεον ἄφθονα δάκρυα, ὑπεδάσταζε περιπαθῶς τὴν κεφαλὴν τῆς σχεδὸν νεκρᾶς. Τὸ ὠχρὸν ὅμως πρόσωπον τῆς θυγατρὸς δὲν ἦτο ἐστραμμένον πρὸς αὐτήν, οὐδὲ τὰ ψυχρὰ δάκτυλά της ἐσφιγγον τὴν χεῖρα τῆς μητρὸς, ἀλλὰ τὸν βραχίονα τοῦ συζύγου. Οἱ ὀφθαλμοὶ τοὺς ὁποίους μετ' ὀλίγον ἔμελλε νὰ κλείσῃ ὁ θάνατος, ἠτένιζον εἰς αὐ- τὸν, ὅστις ὅμως δὲν ἐδύνατο ν' ἀντισταθῇ εἰς τὸ τελευταῖόν της βλέμμα. Τὸ ἐνδυσμά του ἦτον ἀκά- θαρτον, οἱ ὀφθαλμοὶ θεβαρνημένοι καὶ κατακόκ- κινοι, ἡ δὲ σῆψις φλογερὰ, διότι τὴν στιγμήν ἐκείνην ἡναγκάσθησαν νὰ τὸν ἀποσπάσωσιν ἀπὸ τὰ ὄργια τῆς μέθης καὶ νὰ τὸν φέρωσι πλησίον τῆς ἀποθησαυκούσης συζύγου του.

Φανὸς δὲ, οὐ τινος τὸ φῶς ἐμετρίαζε λεπτὸν ἐπικάλυμμα, ἐφώτιζεν ἀμυδρῶς τὰ πρόσωπα τῶν περιστοιχιζόντων τὴν κλίνην, ἐνῶ ὁ λοιπὸς θά- λαμος ἦτο κατασκοτεινός. Καὶ ἐκτὸς μὲν τοῦ δωματίου ἐπεκράτει ἡ σιγὴ τῆς νυκτὸς, ἐντὸς δὲ αὐτοῦ πάντα ἦσαν σιωπηλὰ ὡς ὁ θάνατος. Ὁ μο- νότονος καὶ ἀσθενὴς ἤχος ὠρολογίου κρεμασμένου ὑπὲρ τὴν θερμάστραν διέκοπτε μόνος τὴν βα- θεῖαν καὶ κατακυκλικὴν σιωπὴν πάντων, γι- νωσκόντων ὅτι μόλις θὰ παρέλθῃ μία ὥρα καὶ ἡ ἀνηλεὴς θελόνη θὰ προκαλέσῃ τὸν νεκρώσιμον ἤχον. Καὶ τῶντι, τρομερὰ εἶναι ἡ ἀγρυπνία πλη- σίον φιλάτου ἀσθενοῦς καὶ τρομερωτέρα ἡ προσ- δοκία τοῦ θανάτου· τρομερὰ ἡ ὥρα καθ' ἣν ἡ ἐλπίς παρέρχεται διὰ παντός καὶ τρομερωτάτη ἡ πεποίθησις ὅτι ἀδύνατος πλέον ἡ θεραπεία. Τὸ αἷμα παγώνει ὅταν ἀκούῃς τὰ περισπούδαστα ἀπόρρητα τῆς καρδίας, τὰ ἕως τότε ἄγνωστα μυ- στήρια πολλῶν χρόνων, ἅτινα ἐξομολογεῖται πρὶν ἐκπνεύσῃ τὸ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σου προσ- φιλὲς ὄν, καὶ ὅταν φαντάζεσαι ὅτι ἡ σιωπὴ

καὶ τὰ τεχνάσματα ὁλοκλήρου βίου ἐξαφανίζονται, ἀφαιρουμένου τοῦ προσώπου ὑπὸ τῶν παραλλαγμάτων τοῦ πυρετοῦ καὶ τῆς παραφροσύνης. Πόσαι παράδοξοι διηγήσεις καὶ πόσαι παραδόξωτεροι ἀποκαλύψεις γίνονται τότε, διηγήσεις καὶ ἀποκαλύψεις φρικώδεις, πλήρεις πολλάκις τοιούτων ἐγκλημάτων, ὥστε οἱ παρευρισκόμενοι πλησίον τοῦ θνήσκοντος ἀναφρίττοντες νομίζουσιν ὅτι παρεφρόνησαν! Πόσοι δὲ δυστυχεῖς ἀπέθανον μόνοι, ἐξομολογούμενοι ἐν τῇ παραφροσύνῃ των πράξεις, τὰς ὁποίας καὶ ὁ τολμηρότερος δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἀκούσῃ χωρὶς νὰ φύγῃ καὶ τὴν ἐξομολόγησιν αὐτῶν ἤκουσαν μόνοι οἱ τοῖχοι!

Τὰ γονυπετῇ παιδία δὲν ἐταράχθησαν ἀπὸ τὰ συμπτώματα ταῦτα τῆς ἀγωνίας. Ὁ θρήνος καὶ οἱ στεναγμοὶ των διέκοπτον μόνον τὴν σιωπὴν τοῦ κοιτῶνος. Καὶ ὅτε ἐπὶ τέλους ἡ χεὶρ τῆς μητρὸς, ἀφείσα τὸν βραχίονα τοῦ ἀνδρός, περιέφερεν ἀργὰ ἀργὰ θλίβερά βλέμματα ἐπὶ τὰ τέκνα αὐτῆς, ἀπελπισθεῖσα νὰ ὁμιλήσῃ, κατέπεσεν ἐξηνητλημένη εἰς τὸ προσκέφαλον. Καὶ ἐπειδὴ τὰ πάντα ἦσαν γαλήνια, ἐφάνη ὅτι ἡτοιμάσθη νὰ κοιμηθῇ. Ἐκυψαν τότε πάντες τὴν κεφαλὴν ἐπ' αὐτῆς, τὴν ἐκάλεσαν κατ' ὄνομα, ἡρέμα μὲν κατὰ πρῶτον, εἶτα διὰ φωνῶν συγκεχυμένων, ἀλλ' οὐδεμία ἀπόκρισις. Ἐπροσπάθησαν νὰ αἰσθάνθωσι τὴν ἀναπνοήν της, ἀλλὰ ποῦ ἀναπνοή; ἔσπυσαν ν' ἀκούσωσι τοὺς παλμούς τῆς καρδίας της, ἀλλὰ ποῦ παλμός; ἡ καρδιά εἶχε συντριβῇ καὶ ἡ ταλαίπωρος ἀσθενὴς εἶχεν ἐκψύξει. Τότε ὁ σύζυγος, καταπεσὼν βαρὺς εἰς θρόνιον πλησίον τῆς νεκρικῆς κλίνης, ἔτριψε μὲ τὰς χεῖρας τὸ φλογερὸν μέτωπόν του. Παρατήρησεν ἐν μετὰ τὸ ἄλλο τὰ τέκνα του, ἀλλ' ὅταν οἱ δακρυσμένοι ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἀπὸ τὸν τοῦ ἰδικοῦ του, αὐτὸς καὶ ἄκων ἔτρεμεν. Οὐδὲ λέξις παραμυθίας ἐρρέθη πρὸς αὐτόν, οὐδὲ ψιθύρισμα στοργῆς, οὐδ' ἐλάχιστον σημεῖον ἀγάπης. Πάντες τὸν ἀπέφευγον, οὐδεὶς τὸν ἐπλησίαζε· καὶ ὅταν τελευταῖον ἐξῆλθε τοῦ δωματίου κλονούμενος, οὐδεὶς ἐδοκίμασε νὰ τὸν παρηγορήσῃ, οὐδεὶς τὸν παρηκολούθησε.

Γ'

Καὶ ἔσως μὲν ἄλλοτε πολλοὶ φίλοι θὰ ἤρχοντο νὰ συμμερισθῶσι τὴν λύπην του, ἔσως θὰ ἐδίδοντο εἰς αὐτὸν δείγματα συμπαθείας· ἀλλὰ σήμερον πάντες, ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον, συγγενεῖς, φίλοι, ἀπλοῖ γνῶριμοι ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὸν μέθυσον. Μόνῃ ἡ σύζυγός του δὲν τὸν εἶχεν ἀρνηθῇ οὔτε δυστυχοῦντα, οὔτ' εὐτυχοῦντα, οὔτε ἀσθενῇ, οὔτε πτωχόν· ἀλλὰ ποῖα ὑπῆρξεν ἡ εὐγνωμοσύνη; Ἡ εὐγνωμοσύνη ὑπῆρξεν ἡ ἐν τῇ ὑστάτῃ ὥρᾳ πρόσκλησις αὐτοῦ ἀπὸ τὸ καπνιστὸν πρὸς τὴν νεκρικὴν κλίνην, ὅτε μόλις ἀφῆκε τὸ ποτήριον ἵνα τὴν ἴδῃ ἐκπνεύσαν.

Ἀλλὰ μόλις ἐξέψυξε καὶ ἐξεληθὼν ἤρχισε νὰ τρέχῃ εἰς τὰς ὁδοὺς καταδιωκόμενος ἀπὸ τὴν

τύπιν τῆς συνειδήσεως, ἀπὸ τὸν φόβον καὶ ἀπὸ τὴν καταισχύνῃ. Ἀπεκτηνωμένος ὡς ἦτο ἐκ τῆς οἰνοποσίας, παραζαλισμένος ἕνεκα τῆς θέας τῆς νεκρικῆς σκηνῆς, εἰσέρχεται εἰς τὸ καπνιστὸν ἀφ' οὗ ἐξῆλθε πρὸ μικροῦ, πίνει καὶ πάλιν πίνει, τὰ ποτήρια πολλαπλασιάζονται ἔμπροσθέν του, τὸ αἷμά του φλογίζεται, ὁ ἐγκέφαλος θράζει, καὶ ἡ κεφαλὴ του ἀναποδογυρίζεται.

«Ὁ θάνατος! ἀνέκραξε. Μήπως δὲν θ' ἀποθάνῃ ἐπὶ τέλους ὁλος ὁ κόσμος; διατί λοιπὸν νὰ μὴ ἀποθάνῃ καὶ αὐτή; Πολλάκις οἱ συγγενεῖς της εἶπον ὅτι ἀναγκαῖος ἦτο εἰς αὐτήν! Ἐστῶσαν κατηραμένοι! Μήπως δὲν ἀφῆκαν καὶ αὐτὴν μόνην εἰς τὴν οἰκίαν της κατὰ τριβούσαν τὸν καιρὸν εἰς στεναγμούς; σήμερον ἀποθανοῦσα εἶναι εὐτυχής. Ὅλα γίνονται πρὸς τὸ καλλίτερόν μας· ἀκόμη λοιπὸν ἐν ποτήριον, ἀκόμη καὶ ἐν δεῦτερον. Οὐρβά!!! Δὲν εἶναι εὐχάριστος ἡ ζωὴ ἐνός; διαρκεῖ; Βέβαια κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ διαρκέσῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον!»

Δ'

Ὁ καιρὸς παρήρχετο, τὰ τρία τέκνα τὰ δ' οἷα συνέζων μὲ αὐτὸν δὲν ἦσαν πλέον παιδία· μόνος ὁ πατὴρ ἔμενεν ὁ αὐτὸς, ἂν καὶ πτωχότερος, ἐλεεινότερος, παραλυμένος καὶ ἀδιόρθωτος μέθυσος. Τὰ παιδία, ἄνευ ὁδηγοῦ, ἔτρεχον εἰς τοὺς δρόμους καὶ πρὸ πολλοῦ δὲν ἤθελον νὰ τὸν ἡξεύρωσι. Μόνον ἡ κόρη του ἔμενε πλησίον του· καὶ ἐνῶ εἰργάζετο νυχθημερόν ἡ ταλαίπωρος, ὁ πατὴρ τὴν ὕβριζε, τὴν ἔδερν, ἤρπαζε τὰ ὀλίγα χρήματα τὰ ὅποια ἐκέρδαινε κοπιῶσα, καὶ τὰ ἐξώδευεν εἰς τὴν μέθην.

Ἐσπέραν τινὰ τοῦ Δεκεμβρίου, περὶ τὴν δεκάτην ὥραν, διεσθύνετο εἰς τὴν κατοικίαν του ταχύτερον τοῦ συνήθους, διότι ἡ κόρη του, οὐσα ἄρρωστος, καὶ μὴ δυναμένη νὰ ἐργασθῇ, δὲν εἶχε νὰ δώσῃ αὐτῷ ἀρκετὰ χρήματα διὰ τὸ καπνιστὸν. Ὅθεν καὶ τότε πρῶτον ἐσκέφθη, ὅτι ὅπως ἐμπορέσῃ νὰ ἀναλάβῃ ἡ κόρη του τὴν ὑγείαν της ἵνα κερδαίνῃ, ἔπρεπε αὐτὸς νὰ ὑπάγῃ νὰ φέρῃ ἱατρὸν, τοῦλάχιστον νὰ τὸν ἐρωτήσῃ ἀπὸ τί πάσχει.

Ἡ νύξ ἦτο κατάψυχρος, ὁ ἄνεμος ἔπνεε παγωμένος, καὶ βαγδαία ἐπιπτεν ἡ βροχή. Τείνας δὲ τὴν χεῖρα ὡς ἐπαίτης πρὸς τοὺς διαβάτας, ἐσυνάξεν ὀλίγα λεπτὰ, καὶ ἀγοράσας ψωμίον, ἐπροχώρησε πρὸς τὴν οἰκίαν του, διότι συμφέρον εἶχε νὰ διατηρήσῃ ὅσω τὸ δυνατόν τὴν κόρην του. Ὁ δρόμος εἰς τὸν ὁποῖον εἰσῆλθεν ἦτο πλήρης ἀκαθαρσίας καὶ κατασκότεινος· αἱ οἰκίαι, ἄλλαι μὲν ὑψηλαί, ἄλλαι δὲ χαμηλαί, εἶχον ἀπερίγραπτον ἐξωτερικὸν ἕνεκα τοῦ ἀνέμου, τῆς ὑγρασίας καὶ τῆς σαθρότητος. Τὰ παράθυρα, ἀντὶ ὕαλων, εἶχον χαρτίον, καὶ

ἦσαν παραγεμισμένα μὲ βρωμερώτατα ῥάκη· οἱ στρόφιγγες τῶν θυρῶν ἦσαν ἐκρίζωμενοι· παλαιαὶ ῥάβδοι ἐφαίνοντο ἐμπεπλεγμέναι εἰς τὰ παράθυρα ὅπως στεγνώσωσι τὰ ροῦχα, καὶ ἀπὸ τὰ περισσότερα δωμάτια ἐξήρχοντο φωναὶ μέθης καὶ διαπληκτισμῶν.

Ὁ φανὸς, ὅστις ἔφεγγε τὴν αὐλὴν, εἶχε σβεσθῇ, εἴτε ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, εἴτε ὑπὸ τινος τῶν κατοίκων, ἔχοντος λόγους νὰ μένῃ εἰς τὰ σκοτεινὰ τὸ κατάλυμά του. Τὸ μόνον ἀμυδρὸν φῶς τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο εἰς τὸ ἀνώμαλον ἔδαφος προήρχετο ἀπὸ τινος ἐλεεινὰ κηρία εὐαρίθμων κατοίκων, ὅσα ἠδύναντο νὰ ἐπαρκέσωσιν ὁπωσοῦν εἰς τοιαύτην πολυτέλειαν. Ὅχετοὶ ἀκαθαρσιῶν ἔκειντο ἐκεῖ πλησίον καὶ δυσωδία ἀνυπόφορος ἐμόλυνε πάντα τὰ περίξ, ἐνῶ ἀκάθεκτος ὁ ἄνεμος ἐβαραθροῦτο εἰς τὰς παμπαλαίους οἰκίας καὶ ἐσύριζεν ὡς μαινόμενος. Ἐνεκα τούτου τὰ παράθυρα ἔτριζον μὲ τόσῃ ὁρμῇ, ὥστ' ἐνόμιζες ὅτε θὰ κατεκρημνίζοντο αἱ οἰκίαι.

Ὁ ἄνθρωπος τὸν ὁποῖον εἶδομεν προχωροῦντα εἰς τὸ βδελυρὸν τοῦτο καταγῶγιον, ἐβάδιζε μετὰ ξὺ σκότους, πατῶν μεθυσφαλῆς εἰς τὰς ἀκαθαρσίας καὶ βυθιζόμενος εἰς τὰ νερὰ τῆς βροχῆς, ἕως οὗ ἔφθασεν εἰς τὴν τελευταίαν οἰκίαν τῆς αὐλῆς. Τὰ τεμάχια τῶν σανίδων τὰ ὅποια ἐχρησίμευον ἀντὶ θύρας ἦσαν μισάνοικτα, χάριν εὐκολίας τῶν πολυαρίθμων κατοίκων, αὐτὸς δὲ, ἀναβὰς ψηλαφῶν παλαιὰν καὶ σεσαθρωμένην κλίμακα, ἔφθασεν εἰς τὴν ἀνωτάτην στέγην. Εἶχε δὲ πατήσῃ τὰς τελευταίας βαθμίδας πλησίον τῆς θύρας του, ὅταν κόρη κάτισχνος ὡς ὁ θάνατος καὶ ἐλεεινὴ τὴν ὄψιν, προτείνας ἑναγωνίως τὴν κεφαλὴν, ἠρώτησε μὲ φωνὴν χαμηλὴν·

— Σὺ εἶσαι, πατέρα;

— Καὶ ποῖος ἄλλος ἤμπορεῖ νὰ ᾔῃ; ἀπεκρίθη ἀποτόμως. Διατί τρέμεις; Μόλις κατῶρθασα νὰ πῶ ὀλίγον σήμερον, διότι ποῦ κρασί χωρὶς λεπτὰ καὶ ποῦ λεπτὰ χωρὶς ἐργασίαν! Πλὴν διάβολε! τί ἔχει αὐτὴ ἡ κόρη;

— Δὲν εἶμαι καλά, πατέρα, διόλου καλά· ἀπεκρίθη κλαίονσα ἡ νέα.

— Ἀ! ἀνέκραξεν ἐκεῖνος μὲ ὕψος ἀνθρώπου ἀναγκαζομένου νὰ ὁμολογήσῃ πρᾶγμα πολὺ δυσάρεστον, τὸ ὁποῖον ἐπροτίμα ν' ἀποδιώξῃ ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς του. Πρέπει νὰ γείνη ὅπως· δήποτε καλά, διότι ἔχομεν χρεῖαν λεπτῶν. Ὑπαγε εἰς τὴν ἀστυκλινικὴν καὶ θὰ σὲ δώσουν κατὰ ἱατρικὸν οἱ ἱατροί. Δὲν πηγαίνουν εἰς τὸν διάβολον! Δι' αὐτὸ πληθύνονται. Διατί στέκεσαι ὀρθὴ εἰς τὴν θύραν καὶ δὲν μὲ ἀφίνεις νὰ ἐμβῶ; Εἶναι ἀπηγορευμένον;

— Πατέρα, ἐπιθύρῃσεν ἡ κόρη, κλείουσα τὴν θύραν καὶ μὴ τολμῶσα νὰ προχωρήσῃ, ἦλθεν ὁ Οὐέλλιαμ.

— Ποῖος; ὁ Οὐέλλιαμ! ἐφώνησεν ἀνασκίρτησας.

— Ἀγάλια, πατέρα· ὁ Οὐέλλιαμ, ὁ Οὐέλλιαμ...

— Καὶ τί θέλει; Ἐπειτα, προσπαθῶν νὰ μὴ φωνάξῃ, τί θέλει; ἐπανελάβε· χρήματα, κρασί, κρασί; ἂν ἦλθε δι' αὐτὸ, εἰς κακὴν ὥραν ἦλθε. Δός με λοιπὸν τὸ κηρίον... δός με το, τρελλή. Μήπως θὰ σὲ κακοποιήσω;

Καὶ ἀρπάσας τὸ κηρίον ἀπὸ τὰς χεῖράς της, εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον.

Ε'

Καὶ εἰσελθὼν εἶδε νέον μόλις εἰκοσιδύο ἐτῶν πενιχρὰ ἐνδεδυμένον, καθήμενον ἐπὶ σεσαθρωμένου κιβωτίου, τὴν κεφαλὴν στηρίζοντα ἐπὶ τῆς χειρὸς καὶ μὲ ὀφθαλμούς προσηλωμένους ἐπὶ τῆς ἐλεεινῆς θερμάστρας ἐν ᾗ ἔκαιον ὀλίγοι ἄνθρακες μεμιγμένοι μὲ στάκτην.

Ὁ δὲ νέος, μόλις ἰδὼν τὸν γέροντα εἰσελθόντα, ἀνέφριξε.

— Κλείσε καλὰ τὴν θύραν, Μαρία, εἶπεν ὁ νέος μετὰ σπουδῆς. Κλείσε τὴν καλὰ. Καὶ στραφείς πρὸς τὸν γέροντα· φαίνεσαι, εἶπε, πατέρα, ὅτι δὲν μὲ γνωρίζεις. Δὲν εἶναι ὅμως ἀπίθανον νὰ μ' ἐλησμόνησες ἀφ' οὗ μὲ ἀπεδιώξες πρὸ πολλοῦ.

— Καὶ τί ἦλθες νὰ κάμῃς ἐδῶ; ἠρώτησεν ὁ γέρον, καθίσας εἰς πενιχρὸν τι σκαμνίον. Τίνος ἔχεις ἀνάγκην;

— Ἐχῶ ἀνάγκην ἀσύλου, ἀπεκρίθη ὁ υἱός· καταδιώκομαι, τοῦτο σὲ ἀρκεῖ. Εἶναι δὲ βέβαιον ὅτι, ἂν μὲ συλλάβουν, θὰ μὲ κρεμάσουν, καὶ ἀκόμη βεβαιότερον, ὅτι θὰ μὲ κρεμάσουν ἂν δὲν μείνω ἐδῶ. Ἰδοὺ περὶ τίνος πρόκειται.

— Θὰ εἰπῇ λοιπὸν ὅτι ἡ ἔκλεψς ἡ ἐφόνευσες.

— Μάλιστα, τὸ ὁμολογῶ· ἀπορεῖς διὰ τοῦτο;

Καὶ ἀτενίσας ἀσκαρδαμυκτὴ εἰς τὸν γέροντα, τὸν ἐβίβασε νὰ χαμηλώσῃ τοὺς ὀφθαλμούς.

— Ποῦ εἶναι οἱ ἀδελφοί σου; ἠρώτησεν ὁ γέρον μετὰ μικρὰν σιωπῇ.

— Δὲν θὰ σὲ πειράξουν πλέον ποτὲ ὅπου εὐρίσκονται· ὁ Ἰωάννης ὑπῆγεν εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ ὁ Ἐρρίκος εἰς τὸν ἄλλον κόσμον.

— Πῶς! ἀπέθανεν; ἀνεφώνησεν ὁ πατὴρ ἀνατριχιάσας.

Ναί, ἀπέθανεν, ἐπανελάβε ὁ νέος, ἀπέθανεν εἰς τὰς ἀγκάλας μου, τουφεκισθεὶς ὡς σκύλος ἀπὸ δασοφύλακα ἐντὸς δάσους· ἐκλονίσθη, τὸν ἐβάσταξα... καὶ τὸ αἷμά του ἔτρεξεν ἐπάνω μου ἀφθονον ὡς ἀπὸ βρύσιν. Ἐξῆσθην, ἡ ὄρασις τοῦ ἐσθύνετο, ἔπεσε γονυπετῆς εἰς τὴν γῆν, καὶ προσευχηθεὶς ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Θεόν, ἂν ἡ μήτηρ του ἦτον εἰς τὸν οὐρανόν, νὰ εἰσακούσῃ τὰς παρακλήσεις της καὶ νὰ συγχωρήσῃ τὸν νεώτερόν της υἱόν. «Ἡμην, Οὐέλλιαμ, μὲ εἶπεν, ὁ Βενιαμὴν τῆς μητρός μου, καὶ σήμερον νομίζομαι εὐτυχὴς ἐνθυμούμενος, ὅτι ὅταν ἀπέθνησκεν, ἂν καὶ τότε ἤμην πολλὰ νέος, ἡ τρυφερά μου καρδιά κατεσυντρίφη ἀπὸ τὴν λύπην, καὶ

ὅτι γονατίσας πλησίον τῆς κλίνης της εὐχαρίστουν τὸν Κύριον, ὅτι μὲ ἡγάπα αὐτὴ τόσο πολὺ, ὥστε ποτὲ μου δὲν τὴν ἔκαμα νὰ κλαύσῃ. Ὡ, ὦ! Οὐάλλιαμ, διατί ἐπῆρεν αὐτὴν ὁ Θεὸς καὶ ὅχι ἀντ' αὐτῆς τὸν πατέρα μας;

Αὐτοὶ ἦσαν οἱ τελευταῖοι τοῦ λόγου καὶ κάμε τους ὅ,τι θέλεις. Τὸν ἐκτύπησες εἰς τὸ πρόσωπον μεθυμένος τὴν αὐγὴν τῆς ἡμέρας κατὰ τὴν ὁποῖαν ἀνεχωρήσαμεν. . . Ἰδοὺ πῶς ἐτελείωσε.

Καὶ ἡ μὲν κόρη ἀκούσασα ταῦτα ὠλοφύρετο· ὁ δὲ μέθυτος πατήρ, κύπτων τὴν κεφαλὴν εἰς τὰ γόνατά του, ἐκινεῖτο ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω.

— Ἄν μὲ ἀνακαλύψουν, ἐπανελάθεν ὁ νέος, θὰ μὲ κρεμάσουν, διότι ἐφόνευσά τὸν δασοφύλακα. Δὲν θὰ ἡμπορέσουν ὅμως νὰ μ' εὔρουν ἐκτὸς μόνον ἂν τοὺς ὀδηγήσῃς σύ. Ἐπειδὴ δὲ νομίζω ὅτι δὲν θὰ τὸ κάμῃς, θὰ μείνω ἐδῶ ἕως ὅτου εὔρω τὸν τρόπον νὰ δραπετεύσω.

ΣΤ'

Δύο ὁλοκλήρους ἡμέρας ἔμεινον καὶ οἱ τρεῖς κατὰ κλειστοὶ εἰς τὸ δωμάτιον. Τὴν τρίτην ὅμως, ἐπειδὴ ἡ κόρη ἠσθάνθη ἐαυτὴν πολὺ ἀσθενῆ, δὲν εἶχον δὲ πλέον καὶ τροφήν, ἔγινε χρεὶα νὰ ἐξέλθῃ τις τῆς οἰκίας.

Ἐξῆλθε δὲ ὁ πατήρ περὶ τὸ τέλος τῆς ἡμέρας, διότι ἡ νέα ἦτον ἀδύνατον νὰ περιπατήσῃ. Καὶ προμηθευθεὶς ἱατρικὸν διὰ τὴν κόρην του καθὼς καὶ ὀλίγα τινὰ χρήματα, ἐπέστρεφεν εἰς τὰ ἴδια. Ἐπιστρέφων δὲ, ἐκέρδησε μισθὴν δραχμὴν κρατήσας τὸν ἵππον διαβάτου, ὥστε εἶχεν ἱκανὰ χρήματα νὰ ἐπαρκέσωσι δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας εἰς τὰς πλέον κατεπειγούσας ἀνάγκας.

Ἐπειδὴ δὲ ἐπιστρέφων διέβη πρό τινος καπηλείου, ἐστάθη, ἐδίστασεν, ἐπροχώρησεν, ὀπισθοδρόμησεν, ἐδίστασε καὶ πάλιν, καὶ ἐπὶ τέλους εἰσῆλθε.

Δύο ἄνθρωποι, τοὺς ὁποίους δὲν εἶχε παρατηρήσει, κατεσκόπευον πρό τινων ἡμερῶν τὰ διαβήματά του. Ἦσαν δὲ ἔτοιμοι νὰ καταλείψωσι τὰς ἐρεῦνας των ὡς ἀκάρπους, ὅτε τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ διήγειρε τὰς ὑποψίας των καὶ, ἀναγνωρίσαντες τον, ἐμβῆκαν καὶ αὐτοὶ κατόπιν του εἰς τὸ καπηλεῖον.

— Θὰ πῆς, Κύριε, μὲ ἐμὲ, εἶπεν ὁ ἕτερος αὐτῶν, δοὺς ποτήριον ῥακίου.

— Καὶ μὲ ἐμὲ, εἶπεν ὁ ἄλλος, γεμίσας ἐκ νέου τὸ ποτήριον τὸ ὁποῖον εἶχεν ἤδη ῥοφήσει.

Καὶ ἐνθυμήθη μὲν τότε ὁ μέθυτος τὰ πεινῶντα τέκνα του καὶ τὸν κίνδυνον τὸν ὁποῖον διέτρεχεν ὁ υἱός του· ἀλλὰ γρήγορα τὰ ἐλησμόνησε· ἔπινε, καὶ πάλιν ἔπινε, καὶ μικρὸν κατὰ μικρὸν ἔχασε τὸ λογικόν του.

— Ἡ νύκτα, Οὐάρδεν, εἶναι πολὺ ψυχρὰ, ἐψιθύρισεν εἰς τὸ ὦτιόν του ὁ ἕτερος τῶν δύο ἐνῶ ἦτοίμαζέτο νὰ ἐπιστρέψῃ, ἀφ' οὗ ἐξώδευσε τὰ μισὰ

χρήματα ἀπὸ τῶν ὁποίων ἐκρέματο ἡ ζωὴ τῆς θυγατρὸς του.

— Ἰσὶα ἰσὶα ἡ νύκτα εἶναι καλὴ διὰ νὰ κρυφθοῦν οἱ φίλοι μας, ἐπρόσθεσεν ὁ ἄλλος.

— Κάθησε ἐδῶ, εἶπεν ὁ πρῶτος σύρας αὐτὸν εἰς μίαν γωνίαν· ἐζητήσαμεν παντοῦ τὸν νέον, ἐρχόμεθα νὰ τὸν εἰπῶμεν ὅτι ὅλα εἶναι ἔτοιμα, ἀλλὰ δὲν ἠξεύρομεν ποῦ νὰ τὸν εὔρωμεν.

— Δὲν θὰ ἤξευρε βεβαίως τὴν ἐτοιμασίαν, ἀπεκρίθη ὁ γέρον.

— Ἐκεῖ κάτω εἰς τὸν λιμένα εἶναι πλοῖον τὸ ὁποῖον θ' ἀναχωρήσῃ τὰ μεσάνυκτα, καὶ θὰ τὸν ὀδηγήσωμεν εἰς αὐτό. Ἐπῆραμεν μίαν θέσιν μὲ ξένον ὄνομα καὶ ἐπροπληρώσαμεν τὸν ναυλόν του· εὐτυχῶς σὲ ἀπηντήσαμεν.

— Τῶντι εὐτυχῶς, εἶπεν ὁ ἕτερος τῶν δύο.

— Ἀξιόλογα τὴν ἐπετύχαμεν, εἶπεν ὁ πρῶτος, νεύσας μὲ τὴν ἄκραν τοῦ ὀφθαλμοῦ εἰς τὸν σύντροφόν του.

— Ἐννοεῖται, ἐπανελάθεν ὁ δεύτερος, δείξας ὅτι ἐνόησε.

— Πηγαίνουμεν γρήγορα· ἄς τσουζώμεν ἄλλην μίαν, εἶπεν ὁ πρῶτος.

Καὶ μετ' ὀλίγον ὁ πατήρ παρέδωκεν ἀκουσίως τὸν υἱόν του εἰς τὰς χεῖρας τοῦ δημίου.

Ζ'

Ὁ καιρὸς παρήρχετο βραδέως καὶ πενθίμως διὰ τε τὸν ἀδελφὸν καὶ τὴν ἀδελφὴν, οἵτινες ἀγωνιῶντες καὶ περιμένοντες ἤκουον ἀπὸ τὸ ἐλκεϊνὸν των δωματίων καὶ τοὺς ἀσθενεζέρους ἤχους. Ἐπὶ τέλους ἤκουσαν βαρὺ βῆμα εἰς τὴν κλίμακα· ὁ κρότος τοῦ βήματος ἐπλησίασεν, ἐφθασεν εἰς τὴν ἀνωτέραν βαθμίδαν, καὶ ὁ πατήρ εἰσῆλθε μεθύνων εἰς τὸ δωμάτιον.

Ἡ δὲ κόρη, ἰδοῦσα ὅτι ὁ πατήρ ἦτο μεθυμένος, ἐπροχώρησε πρὸς αὐτὸν κρατοῦσα τὸ κηρίον. Ἀλλ' εὐθὺς σταθεῖσα ἀφῆκε φωνὴν μεγάλην καὶ ἔπεσε κατὰ γῆς ἀναίσθητος, διότι εἶχεν ἰδεῖ τὴν σκιὰν ἀνθρώπου ἐρχομένου κατόπιν.

Καὶ εὐθὺς δύο χωροφύλακες, ὁρμήσαντες εἰς τὸ δωμάτιον, συνέλαβον τὸν νέον καὶ τὸν ἐβαλαν σιδήρα.

— Ὅλα ἔγιναν κατὰ τάξιν καὶ ἡσυχίαν, εἶπεν ὁ εἰς τῶν δύο, χάρις εἰς τὸν γέροντα. Σήκωσε τὴν νέαν, Θωμᾶ, καὶ ἔλα. Μὴ κλαίῃς τόσον, κόρη μου. Διότι τώρα ὅλα ἐτελείωσαν καὶ δὲν μένει πλέον τρόπος σωτηρίας.

Ὁ δὲ νέος ἔκυψεν ὀλίγον εἰς τὴν ἀδελφὴν του, καὶ μετὰ ταῦτα, στραφείς ὀργίλως πρὸς τὸν πατέρα του, ὅστις, ἀφ' οὗ ἐκλονήθη καὶ ἐφθασε μέχρι τοῦ τοίχου, ἔβλεπε τὴν σκηνὴν μὲ ἡλιθιότητα μέθης:

— Ἀκουσε, πατέρα, ἀνέκραξε μὲ τόνον φωνῆς ὁ ὁποῖος ἐπάγωσε τὸν μέθυτον· τὸ αἶμα τοῦ ἀδελφοῦ μου καὶ τὸ ἐδικόν μου θὰ πέσουν εἰς τὴν

κεφαλὴν σου. Δὲν ἤκουσα ποτὲ ἀπὸ τὸ στόμα σου οὔτε λέξιν ἀγάπης, οὔτε λέξιν ἀγαθότητος. Ζωντανὸς ἢ νεκρὸς, οὐδέποτε θὰ σε συγχωρήσω· ναι, εἴτε ζήσης εἴτε ἀποθάνῃς, ἡ μνήμη μου θὰ σὲ καταδικῇ. Ὅμιλῶ τὴν ὥραν ταύτην ὡς ἄνθρωπος εἰς τὸν ὁποῖον ὀλίγαι ἡμέραι ζωῆς μένουν, καὶ σὲ προλέγω, ὅτι ὅταν ἐμφανισθῇς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, θὰ ἰδῇς τὰ τέκνα σου ζητοῦντα δικαιοσύνην ἐναντίον σου.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ὕψωσε τὰς χεῖρας μὲ τὰς ἀλύσεις, προσήλωσε τὸ βλέμμα εἰς τὸν ἐντρομόν πατέρα του καὶ ἐξῆλθε βραδέως ἀπὸ τὸ δωμάτιον.

Καὶ ἔκτοτε οὔτε πατήρ, οὔτε ἀδελφὴ εἶδον πλέον αὐτὸν ἐκτὸς τοῦ τάφου.

Η'

Ὅταν δὲ τὸ ὀμιχλῶδες φῶς χειμερινῆς πρωῒας εἰσέδυσεν εἰς τὴν στενὴν αὐλὴν καὶ εἰς τὸ ρυπαρὸν παράθυρον τοῦ ἐλεεινοῦ ἐκείνου δωματίου, ὁ Οὐάρδεν ἐξυπνήσας εὐρέθη καταμόναχος. Ἠγέρθη, ἔστρεψε τὰ βλέμματα περὶ ἑαυτὸν, εἶδεν ὅτι τὸ πεπαλαιωμένον ἀχύρινον στρώμα τὸ ὁποῖον ἦτο κατὰ γῆς ἔκειτο ἄθικτον καὶ ὅτι πάντα ἦσαν εἰς τὴν θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν τ' ἀφῆκεν ὅτε ἀπεκοιμήθη τὴν προτεραίαν. Οὐδὲν σημεῖον ἐδεῖκνυν ὅτι πλὴν αὐτοῦ καὶ ἄλλος τις ἐπέραςεν ἐκεῖ τὴν νύκτα.

Ἡ κόρη του εἶχε γείνει ἄφαντος.

Ἠρώτησε τοὺς γείτονάς του, ἀλλ' οὐδεὶς τὴν εἶδεν, οὐδεὶς ἤκουσέ τι περὶ αὐτῆς. Ἐξῆλθε, διέτρεξε τὰς ὁδοὺς, παρετήρει τὰ πλῆθη ἀγωνιῶν καὶ μάλιστα τὰς γυναῖκας ὅσας ἀπῆντα, ἀλλὰ ματαίᾳ πᾶσα ἐρευνᾷ· καὶ ὅτε ἐνύκτωσεν, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν καλύβην του ἐξηντημένος καὶ ἀπελπισ.

Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἀνεζήτησε αὐτὴν, ἀλλ' οὐδὲ ἔγνος τῆς ταλαιπώρου κόρης του ἀνεκάλυψε. Ἐπὶ τέλους, ἀπελπισθεὶς, ἔπαυσε τὰς ἐρεῦνας. Πρὸ πολλοῦ τὸν εἶχεν εἰπεῖ ἐκείνη ὅτι ἐσκόπει νὰ φύγῃ ἐπὶ τέλους ὅπως ζητήσῃ ἄλλου ἄρτον. Τὸν ἀφῆκε λοιπὸν μόνον εἰς τὴν τύχην του, αὐτὸς δὲ τρίξας τοὺς ὀδόντας τὴν κατηράσθη.

Θ'

Καὶ τρέχων ἀπὸ θύρας εἰς θύραν ἐζήτησε τὸν ἄρτον του· καὶ τὸ τελευταῖον λεπτὸν τὸ ὁποῖον ἔδιδεν εἰς αὐτὸν ὁ οἶκος ἢ ἡ εὐπιστία ἐκείνων εἰς οὓς διευθύνετο, ἐδαπανᾶτο πάντοτε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον.

Ἐτος ὁλόκληρον παρήλθε καὶ αὐτὸς διέτριψε πολλοὺς μῆνας εἰς τὴν φυλακὴν· ἐκοιμάτο δὲ συνήθως ὑπὸ τὰς γεφύρας, εἰς τὰ κεραμοποιεῖα, ἐν ἐνὶ λόγῳ παντοῦ ὅπου ἐδύνατο νὰ πορισθῇ ὀλίγην θερμότητα ἐναντίον τοῦ ψύχους καὶ τῆς βροχῆς. Εἰ δὲ καὶ εἶχε φθάσει εἰς τὸν τελευταῖον βαθμὸν τῆς δυστυχίας καὶ τῆς ἐξασθενήσεως,

ἄρρωστος καὶ ἄστεγος, ἦτο πάντοτε μεθυμένος.

Ἐπὶ τέλους μίαν νύκτα, ὅλως καταβεβλημένος ἔπεσεν εἰς τὸ κατώφλιον μιᾶς θύρας· ἦτον ἀπεξηραμένος καὶ αὐτὸς ὁ μυελὸς τῶν κοκκάλων του, καθόσον ἡ ἀσωτεία καὶ ἡ παραλυσία τὸν εἶχον γηράσει προῶτως. Αἱ παρειαὶ του ἦσαν κοῖλαι καὶ μελαναί· οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐσβεσμένοι καὶ βαθυλοί· οἱ πόδες του ἐκλονοῦντο καὶ ἐλύγριζον· τὰ μέλη του ὅλα ἔτρεμον.

Καὶ τότε αἱ σκηναὶ τοῦ ἀσώτου ἐκείνου βίου τὰς ὁποίας πολλάκις κατῴρωσε ν' ἀποδιώξῃ ἀπὸ τὴν κεφαλὴν του, παρίσταντο διὰ μιᾶς ὅλαι εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του. Ἐνθυμεῖτο τὸν καιρὸν καθ' ὃν εἶχε καὶ αὐτὸς οἶκμα εὐτυχὲς καὶ εὐθυμον· ἐνθυμεῖτο ὅλους ἐκείνους οἱ ὁποῖοι τὸν περιεστοίχιζον· ὡς καὶ αὐταὶ αἱ σκικαὶ τῶν τέκνων του τῷ ἐράνθησαν ὅτι, ἐξεληοῦσαι ἀπὸ τοὺς τάφους, ἀνυψώθησαν ἐνώπιον αὐτοῦ· καὶ τοῦτο τόσον φανερά καὶ τόσον καθαρά, ὥστε ἐνόμιζεν ὅτι τὰς ψηλαφεῖ.

Βλέμματα πρὸ πολλοῦ λησμονηθέντα ἠτένιζον αὐτὸν, φωναὶ πρὸ πολλοῦ σιωπήσασαι ἕνεκα τοῦ θανάτου ἀντήχουν εἰς τὰς ἀκοάς του ὡς ἦχος κωδῶνων χωρικῆς ἐκκλησίας. Ἀλλ' ὀλίγον διήρκεσε τὸ ὄραμα. Ἡ βροχὴ ἐπιπτεν ἐπάνω του ῥαγδαϊοτάτη, ἡ δὲ ψυχρὰ καὶ ἡ πεῖνα συνέτριβον τὴν καρδίαν του.

Καὶ ἐγερθεὶς ἐσύρθη βήματά τινα παρεκεῖ· ἡ ὁδὸς ἦτο κενὴ καὶ ἔρημος. Οἱ σπάνιοι διαβάται ἐβάδιζον ταχέως τὴν ὥραν ἐκείνην, καὶ ἡ τρέμουσα φωνὴ του ἐχάνετο μετὰξὺ τῆς ὁρμῆς τοῦ ἀνέμου. Τὸ ῥίγος, τὸ ὁποῖον τὸν εἶχε καταλάβει πρότερον, ἀνενώθη, καὶ τὸ αἶμά του ἐπάγωσεν· ἐξάρωσε πλησίον θύρας καὶ ἐπροσπάθησε νὰ κοιμηθῇ.

Πλὴν ὁ ὕπνος εἶχε φύγει ἀπὸ τοὺς ἀμαυροὺς ὀφθαλμούς του· τὸ πνεῦμά του ἐπλανήθη ὡς ὑπὸ ὄνειρου, ἂν καὶ ἦτον ἐξυπνος, καὶ τὸ ἠσθάνετο ὅτι ἦτον. Αἱ γνωσταὶ εἰς αὐτὸν φωναὶ τῆς χαρᾶς καὶ τῆς μέθης ἀντήχησαν εἰς τὰς ἀκοάς του, τὸ ποτήριον ἦτο εἰς τὰ χεῖλη του, τὴν τράπεζαν κατεστόλιζον ὀρεκτικὰ φαγητά· τὰ ἔβλεπε· ἔκειντο ἐμπροσθέν του· εἰ δὲ καὶ ἡ ὀπτασία ἦτο τοιαύτη ὥστε κ' ἐδύνατο νὰ τὴν ἐκλάβῃ ὡς ἀλήθειαν, ἐνόει ὅτι ἦτο ὄνειρον, ὅτι ἐκάθετο μόνος εἰς τὴν ἔρημον ὁδὸν βλέπων τὴν βροχὴν μαστίζουσαν μετὰ κρότου τὸ ἔδαφος. Ἠξευρεν ὅτι ὁ θάνατος ἐπροχώρει πρὸς αὐτὸν καὶ ὅτι δὲν ἦτο ἐκεῖ κανεὶς ἵνα τὸν βοηθήσῃ ἢ φροντίσῃ περὶ αὐτοῦ.

Καὶ αἶφνης ἀνεσκήρτησε τρομερά, διότι ἤκουσε τὴν φωνὴν του, τὴν ἰδίαν αὐτοῦ φωνὴν, γόζουσαν μετὰξὺ τῆς νυκτὸς χωρὶς νὰ ἡμπορῇ νὰ ἐξηγήσῃ τὸ μυστήριον.

Πᾶν αἰσθημα κατελίμπανεν αὐτόν· λέξεις ἀσυνάρτητοι, ἦχοι ἀναρροὶ ἐξήρχοντο ἀπὸ τὰ χεῖλη του· τὰ δάκτυλά του ἐσχίζον τὰς σάρκας του

καὶ ἤθελε νὰ τὰς κατασπαράξῃ· ἐτρελλάθη καὶ ἤρχισε νὰ φωνάζῃ ζητῶν βοήθειαν, ἕως οὗτου ἐξέλιπεν ἡ φωνή του.

Καὶ ἀνεγείρας τὴν κεφαλὴν, παρετήρησε τὴν μακρὰν καὶ πένθιμον ὁδὸν. Ἐνθυμήθη ὅτι, πολλὰ ἔτη πρὶν, δυστυχῆς τις ἄνευ στέγης εὗρεθη εἰς τινα μεμονωμένην γωνίαν, ἀκονίζων ἐσκωριασμένην μάχαιραν ὅπως τὴν βυθίσῃ εἰς τὴν καρδίαν του, προτιμῶν τὸν θάνατον ἀπὸ τὸν πλάνητα καὶ τεταραγμένον βίον. Καὶ ἐν ἀκαρεὶ ἀπεφάσισε τὴν νὰ πράξῃ· τὰ μέλη του ἀνέλαβον νέαν δύναμιν· ἔφυγεν ἀπὸ τὸ μέρος ὅπου ἔκειτο καὶ δὲν ἔσταμάτησε παρὰ ὅταν ἐπλησίασεν εἰς τὸν ποταμόν. Ἐξάρωσεν εἰς τινα γωνίαν καὶ οὔτε σχεδὸν ἀνέπνεεν ὅσον νὰ περάσῃ ἡ περιπολία· ποτὲ καρδία φυλακισμένου δὲν ἔπαλλε ἐλπίζουσα ἐλευθερίαν καὶ ζωὴν, ὅσον ἡ καρδία τοῦ ταλαιπώρου ἐκείνου προσδοκῶσα τὸν θάνατον.

Ἡ περιπολία ἐπέρασε χωρὶς νὰ τὸν παρατηρήσῃ· μόλις δὲ ἔπαυσεν ἀντηγῶν ὁ κρότος τῶν βημάτων της, καὶ πλησιάσας ἀταράχως εἰς τὴν ἄκραν τῆς γεφύρας, ἐστάθη ὄρθιος.

Τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ ἔβρεχε τοὺς πόδας του· ἡ βροχὴ εἶχε παύσει, ὁ ἄνεμος εἶχε πέσει, καὶ τὴν ὥραν ἐκείνην ὅλα ἦσαν ἡρεμα, καὶ τόσον ἡρεμα, ὥστε καὶ ὁ ἐλάχιστος ἤχος, καὶ ὁ φλοῦστος τοῦ ὕδατος ἔφθανεν εἰς τὰς ἀκοάς του.

Τὸ ῥεύμα κατέβαινε ἀτονὸν καὶ ἀργόν· φανταστικά πρόσωπα ἐφαίνοντο ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος καὶ τὸν ἔνευον νὰ πλησιάσῃ· ὀφθαλμοὶ φοβεροὶ ἐξήρχοντο ἄνω τοῦ ὕδατος, ἡτένιζον αὐτόν, ἐφαίνοντο περιγελῶντες τοὺς δισταγμούς του, ἐνῶ βαθὺς ψιθυρισμὸς τὸν ἐβίαζεν εἰς τὰ ἔμπροσ. Ὅπισθοδρόμησεν ὀλίγον, ἡτοιμάσθη, ἐπήδησε μετ' ἀπελπισίας καὶ ἐβυθίσθη εἰς τὸν ποταμόν.

Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀνέβη εἰς τὴν ἐπιφάνειαν· πλὴν ὅποια μεταβολὴ λογισμῶν καὶ αἰσθημάτων ἐν τῷ βραχεὶ τούτῳ διαστήματι! «Ζωή, ζωή, ἔλεγε, καὶ λησμονῶ καὶ πτωχεῖαν καὶ πείναν καὶ γύμνωσιν, ὅλα τὰ προτιμῶ ἀπὸ τὸν θάνατον» καὶ ἠγωνίζετο καὶ ἐπάλασε πρὸς τὸ ὕδωρ, καὶ ἐξέπεμπε φωνὰς ἀγωνίας καὶ τρόμου. Ἡ ἀκτὴ ἦτο πλησίον του καὶ ἐδύνατο νὰ τὴν φθάσῃ· ἐδύνατο νὰ τείνῃ τὴν χεῖρα πρὸς αὐτήν καὶ νὰ σωθῇ· ἀλλὰ τὸ ῥεύμα τὸν παρέσυρεν. Ἀνέβη δὲ καὶ δευτέραν φορὰν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν παλαίων, καὶ εἶδε καθαρά τὰ πλοῖα, τὰ φῶτα, τὰς γεφύρας, τὰ νέφη· ὅλα ὅμως ἐπέρασαν μετὰ σπουδῆς· ἐβυθίσθη καὶ πάλιν, καὶ πάλιν ἀνέβη. Φλόγες ἀνέβαινον ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐσπινθήριζον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του, ἐνῶ τὸ ὕδωρ ἐβόμβει εἰς τὰς ἀκοάς του καὶ τὸν κατεζάλιζε μὲ τρομεροὺς γογγυσμούς.

I

Μετὰ μίαν ἐβδομάδα σῶμα ἄμορφον καὶ ἐξωγ-

κωμένον ἐξεβράσθη εἰς τὴν ἀκτὴν· μὴ ἀναγνωρισθὲν δὲ παρ' οὐδενός, καὶ οὐδενὸς πενθήσαντος, μετεκομίσθη εἰς τὸν τάφον, ὅπου ἔγινε σκληρόβρωτον χωρὶς ν' ἀφήσῃ μνήμην, ἀλλ' οὔτε θλίψιν.

ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ

Συνήχεται ἐδὲ σελ. 57.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ

Τὰ χωρία ἐν Ἐρζεγοβίνῃ ὁμοιάζουσι κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν πρὸς τὰ τῶν ἄλλων πολιτισμένων χωρῶν τῆς Εὐρώπης. Οἰκίαι τινὲς ἀποτελοῦσιν ὁμάδα ἐπὶ τῆς κλιτύος ὁρους, ἄλλαι τοὐναντίον, ἂν καὶ ἀνήκουσιν εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον, ἀπέχουσιν ἐπὶ πολὺ ἀπ' ἀλλήλων. Αἱ τελευταῖαι αὗται εἶναι ἐκ πετρῶν ἐπιτεθειμένων ξηρῶς τῆς μιᾶς ἐπὶ τῆς ἄλλης ἄνευ ἀσβέστου. Ἡ ὁροφὴ αὐτῶν εἶναι ἐκ καλάμων ἢ πλακῶν λιθίνων, σπανιώτατα δὲ ἐκ σανίδων. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αἱ οἰκίαι ἔχουσιν ἐν μόνον δωματίον, ἐν τούτῳ δὲ ζῶσιν ἅπαντα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας, ἄρρενα, θήλεα, νέοι, γέροντες, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ τὰ οἰκιακὰ ζῶα. Ἐὰν τὸ ἔδαφος ἦναι καλλιεργήσιμον, ὁ κήπος ἀποτελεῖ ἀναγκαῖον στοιχεῖον ἐκάστου οἰκήματος. Αἱ μεμονωμέναι οἰκίαι φέρουσι συνήθως ἰδιαιτερόν ὄνομα, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ὁροπεδίων καὶ ἐν ταῖς κοιλάσι συλλαμβάνονται διὰ περιληπτικῆς ὀνομασίας.

ὑπὸ διοικητικὴν ἔποψιν ἡ Ἐρζεγοβίνη ἀποτελεῖ ἐπαρχίαν τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας (σαντζιάκιον), ὑπαγομένην ἀμέσως ὑπὸ τὸν γενικὸν διοικητὴν (βαλὴν) τοῦ βιλαετίου τῆς Βοσνίας, τὸν ἐδρεύοντα ἐν Σεραγέβῳ. Διαίρεται εἰς 11 ὑποδιοικήσεις (καζάς), αἵτινες εἶναι ἡ Μοστάρ, Κονίτζα, Λιουβούσκα, Νεβεσίνη, Φεότσα, Γάτζκο, Στόλατζ, Νίξιχ, Πίβα, Τρεβίνη, Βιλέκ. Ἀπασαί αἱ ὑποδιοικήσεις αὗται ὑπάρχοντα ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς ἐνὸς μουτεσαρίφ, διοικεῖται δὲ ἐκάστη ὑπὸ ἐνὸς ὑποδιοικητοῦ (καϊμακάμ).

ΠΡΑΓΕΥΟΜΕΝΑΙ ΠΟΛΕΙΣ

Μοστάρ. Ἄλλοτε ῥωμαϊκὸν στρατόπεδον, τὴν σήμερον δὲ πολεμικὴ πόλις πρωτεύουσα τοῦ πασσαλικίου καὶ καθέδρα τῶν πολιτικῶν καὶ διοικητικῶν ἀρχῶν τῆς χώρας· κεῖται ἐπὶ τινος ἐπιμήκους ῥάχους περιστοιχισμένη ὑπὸ βράχων, ἐν μέσῳ δύο κοιλάδων περιβρεχομένων ἀμφοτέρων ὑπὸ τοῦ Ναρέντα· ἔχει κατοίκους 25,000 καὶ παρέχει παντὸς εἶδους προμήθειαν διὰ στρατεύματα. Ἡ πολιτικὴ διοίκησις ἐκπροσωπεῖται ὑφ' ἐνὸς μουτεσαρίφ ἔχοντος ὑπὸ τὰς διαταγὰς του ἅπασαν τὴν πολιτικὴν ὑπαλληλίαν. Ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ρωσσία ἔχουσιν ἐν αὐτῇ ὑποπρόξενον, ἡ Αὐστρία ἔχει πρόξενον. Οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων εἶναι μωαμεθανοί.

Κονίτζα. Τόπος διαβάσεως συνδέων τὴν Βοσνίαν πρὸς τὴν Ἐρζεγοβίνην καὶ ἔχων ὠραίαν γέφυραν ἐκ πέτρας. Τὸ κλίμα εἶναι δριμύ τὸν χειμῶνα, ἀλλ' ὑπομειδίων διὰ πρασιῶν τὸ θέρος. Ἡ περὶ αὐτὴν χώρα εἶναι ἡ ἀπορωτάτη τῆς Ἐρζεγοβίνης, καὶ ἡ ὀλιγώτερον κατοικημένη.

Φότσα, κειμένη ἐνθα τὸ ποτάμιον Τσεοτίνα, συνεννοῦται μετὰ τοῦ Δρίνα ἔχουσα ἀπόλυτον ὕψος 6,000 ποδῶν. Ἡ πόλις αὕτη εἶναι ὀνομαστὴ ἐπὶ μαχαιοποιίᾳ· ἐν αὐτῇ κατασκευάζονται ὅπλα τῆς χειρὸς καὶ τοῦ πυρὸς τιμώμενα καθ' ὅλην τὴν διοίκησιν τῆς Βοσνίας. Κατοίκους ἔχει 10,000, ὧν οἱ πλεῖστοι εἶναι μωαμεθανοί.

Λιουβούσκα, πόλις ἔχουσα ἀρχαῖον φρούριον καλῶς ὁπωσοῦν διατηρούμενον. Τῶν κατοίκων οἱ πλεῖστοι εἶναι καθολικοί, τὸ κλίμα πυρετώδες, ἰδίως πρὸς τὴν Γαβέλλαν, ὅπου τὰ στάσιμα ὕδατα τοῦ Ναρέντα ἀναδίδουσι μιάσματα ἐπικίνδυνα.

Νεβεσίνη, χωρίον κείμενον ἐπὶ τῆς εἰσόδου πεδιάδος ἀρκούντως ἐκτεταμένης.

Στόλατζ. Οἱ καθολικοὶ ἐν αὐτῇ εἶναι ἴσοι πρὸς τοὺς μωαμεθανούς.

Γάτζκο. Οἱ κάτοικοι εἶναι μωαμεθανοὶ καὶ ὀρθόδοξοι. Ἡ πεδιάς τοῦ Γάτζκο εἶναι ἀξία λόγου διὰ τὸ πλάτος αὐτῆς καὶ τὴν στρατηγικὴν ἀξίαν· αὕτη ἄγει πράγματι διὰ τοῦ στενοῦ τοῦ Δόνγκα εἰς Νίξιχ, σπουδαιοτάτην τουρκικὴν ὀχυρὰν θέσιν ἐπὶ τῶν ὁρέων τοῦ Μαυροβούνιου. Τὰ ὀθωμανικὰ στρατεύματα κατ' ἔτος σχηματίζουσιν ἐν αὐτῇ στρατόπεδον πρὸς ἐνόπλους διαδρομὰς καὶ ἀσκήσεις.

Νίξιχ, πόλις ὀχυρὰ καὶ μεγάλης ἀξίας καὶ ἡ ὁποία εἶναι διὰ τὴν Ἐρζεγοβίνην ὅτι τὸ Βέλφορτ διὰ τὴν Γαλλίαν. Ἐχει κατοίκους 2,000, ὧν οἱ περισσότεροι εἶναι ὀρθόδοξοι. Ἡ πόλις περικυκλοῦται ὑπὸ τείχους ἐκ πέτρας, ἐνὸς μέτρου καὶ $\frac{3}{100}$ πάχους καὶ ἐπτὰ μέτρων καὶ $\frac{5}{100}$ ὕψους, ἔχοντος μασγάλια διὰ τὰς βολὰς τῶν πεζῶν καὶ ἱκρία διὰ τὰς βολὰς τῶν πυροβόλων. Ἡ ἐξόπλισις τῶν φρουρίων συνίσταται ἐκ 12 μέχρι 19 πυροβόλων καλῶς διατηρουμένων, δύνανται δὲ νὰ περιλάβωσι 800 ἀνδρῶν φρουρὰν, ἥτις ὅμως μετὰ τῆς ἀκροπόλεως, κειμένης πρὸς ἀνατολὰς, καὶ τοῦ ἐρυμνοῦ στρατοπέδου τῆς Κούλας δύνανται νὰ ἀνέλθῃ καὶ μέχρι 2,500 ἀνδρῶν. Ἡ τοποθεσία τοῦ Νίξιχ ἀποφράσσει τὰς δύο ὁδοὺς αἵτινες φέρουσιν εἰς τὸ Μαυροβούνιον καὶ ἀποτελεῖ ὁρμητήριον ἐπιθετικῶν ἐπιδρομῶν κατὰ τῆς χώρας ταύτης.

Τρεβίνη, πόλις κειμένη ἐντὸς εὐφόρου λεκάνης, εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Κλικάνια, ὑπερασπίζεται ὑπὸ φρουρίου, συνισταμένου ἐκ τείχους μετ' ἐπάλξεων κατὰ τὸ ἥμισυ κατερειπωμένων, περιστοιχουμένου ὑπὸ πύργων, καὶ τοῦ ὁποίου οἱ πόδες βρέχονται ὑπὸ τοῦ ὁμώνυμου ποταμοῦ.

Ἡ περιοχή αὐτοῦ ἀποτελεῖ μὴ κανονικὸν τετραγώνον ἐκ 300 μέχρι 500 βημάτων μήκους περίπου, καὶ περιλαμβάνει καὶ ἱκρία τινὰ ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀναπαύονται ἐσκωριασμένα τινὰ πυροβόλα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄνευ ἐρείσματος· περιβάλλεται δὲ ὑπὸ τάφρου πλατείας καὶ βαθείας, πλήρους ὕδατων τοῦ ποταμοῦ τῆς Τρεβίνης. Ἀλλ' αὕτη κρατεῖται ὑπὸ τοῦ κύκλῳ βουνοῦ, καὶ οὐδ' ἐπὶ δύο ὥρας θὰ ἠδύνατο νὰ ἀντιστῇ πρὸς ἐχθρικὸν στρατόν, ἔχοντα καὶ ἐλαφρὰ ὀρεινὰ πυροβόλα μόνον. Ἡ Τρεβίνη ἔχει ἐν τούτοις ἀξίαν στρατιωτικὴν ἀναμφισβήτητον, καθότι ἀποφράσσει τὴν ὁδὸν πρὸς τὸ Μαυροβούνιον καὶ Σουττορίναν. Ἡ ἀληθὴς φρουρὰ τοῦ φρουρίου τούτου δύνανται νὰ ἀνέλθῃ εἰς 1,500 μέχρι 2,000 ἀνδρῶν.

ΦΡΟΥΡΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΠΟΛΙΑ ΤΩΝ ΟΡΕΩΝ

Τὸ Κλοβὺκ ἀποφράσσει τὸ συνώνυμον στενὸν τοῦ Μαυροβούνιου· ἀλλ' εἶναι καθ' ὑπερβολὴν ὑψηλὸν καὶ μόλις δύνανται νὰ χρησιμεύσῃ εἰς ἰδίαν ἄμυναν. Τὰ περιπόλια χρησιμεύουσι πρὸς ἀσφάλειαν τῶν ὁδῶν, κοιλάδων καὶ ποταμῶν. Τὰ ἀξιολογώτατα τούτων εἶναι τὸ Δυρίνκι ἐν Νίξιχ, τὸ Δριένο καὶ τὸ Ζαρίνα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς Ῥαγούζης, τὸ Κυρίτο, Ἀρσταζ κλπ. Πλὴν τούτων ὑπάρχουσι καὶ δύο φυλακεῖα πυργοειδῆ, ἔχοντα ἐπίπεδον διατετραπυμένον ὑπὸ ἐπάλξεων καὶ ἐν πάτωμα χρησιμεῖον ὡς σταθμός. Ἐν ὥρᾳ εἰρήνης ἡ τουρκικὴ φρουρὰ εἶναι εὐάριθμος ἐν Ἐρζεγοβίνῃ. Τὰ φυλακεῖα ταῦτα δὲν κατέχονται παρ' οὐδενός· χρησιμεύουσι δὲ ὡς καταφύγιον εἰς τοὺς ποιμένας, οἵτινες βόσκουσι τὰ ποίμνια αὐτῶν εἰς τὰ ὄρη.

ΜΕΣΑ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Ἐν Ἐρζεγοβίνῃ αἱ ὁδοὶ τῆς συγκοινωνίας, αἵτινες τιμῶνται διὰ τοῦ ὀνόματος τῶν μεγάλων ὁδῶν, κυρίως εἰπεῖν εἶναι ἀτραποὶ ἐφ' ὧν δυσκόλως καὶ ἐπιπόνως πορεύεται τις· οὐδεμία δὲ αὐτῶν εἶναι ἀμαξιτή. Ἀπὸ εἰκοσιπενταετίας ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις ἀσχολεῖται νὰ κατασκευάσῃ μεγάλην ὁδὸν μετὰξὺ Κονίτζας καὶ Μοστάρ, κατὰ μῆκος τῆς βορειοδυτικῆς πλευρᾶς τοῦ Ναρέντα καὶ ἐπεκτεινομένην ἀπὸ τῆς Μοστάρ εἰς τὸ Μέτκοβιτς, πρὸς τὰ νοτιοανατολικά ὅρια τῆς Δαλματίας. Ἀλλὰ τὸ ἔργον πολὺ ἀπέχει τοῦ νὰ τελειώσῃ· ἡ ὁδὸς ἐτελείωσε καὶ εἶναι καλῶς κεχαρμαμένη καὶ στερεὰ ἀπὸ τῆς Μοστάρ εἰς Ζαβλανίτζαν, ἀλλὰ ἀκόμη εἶναι ἀτελής ἡ ἀπὸ Ζαβλανίτζαν εἰς Κονίτζαν, αἱ δὲ σιδηραὶ γέφυραι αἵτινες ἔπρεπε νὰ τοποθετηθῶσιν ἐν Ζαβλανίτζᾳ καὶ Κονίτζᾳ πρὸς διάβασιν τοῦ Ναρέντα μένουσιν ἀκόμη ἐν ἀποθήκῃ τῆς Μοστάρ.

Αἱ μόναι ἀξίαι μνηστέας ὁδοὶ συγκοινωνίας εἶναι αἱ συνδέουσαι τὴν Μοστάρ μετὰ τῆς Λιουβούσκα, Νεβεσίνης, Στόλατζ, Κονίτζης, Τρεβίνης, Νίξιχ· ἀλλ' αὗται εἶναι ὁδοὶ κατὰ τὸ μᾶλλον

καὶ ἤττον σκολιὰ, κλίσεως λίαν κατωφεροῦς, ἀδιάβατοι εἰς ἀμάξας. Ἀπασαὶ αἱ λοιπαὶ ὁδοί, ὡς ἡ τῆς Τρεβίνης πρὸς Σουττορίναν, τοῦ Ζύβκι πρὸς τὸ Βίλεκ, τοῦ Νίξιχ πρὸς Πίβαν καὶ Βίλεκ κτλ. εἶναι μόνον ἀτραποί. Αἱ ἀμαξαὶ δύνανται ἀληθῶς νὰ διατρέξωσι τὴν πεδιάδα τοῦ Βίχτσε μεταξὺ Μοστάρ, Βουνά καὶ Βλαγάϊ, τὴν νέαν ὁδὸν μεταξὺ Μοστάρ καὶ Βάγια καὶ ἀπὸ Τρεβίνης πρὸς τὰ αὐστριακὰ μεθόρια. Ἀλλ' ἀλ-λαχοῦ μόνον εἰς τοὺς ἵππους εἶναι προσίται αἱ ὁδοί. Πολλάκις αἱ ἀτραποὶ αὗται συστενοῦν-ται μεταξὺ βράχων ἀποκρήμνων. Ὑπὸ τοιαύ-τας περιστάσεις, στρατευμά τι ὁδοιποροῦν ἀναγ-κάζεται νὰ διασχισθῇ εἰς πολλὰς μοίρας καὶ νὰ χωρῇ ἐπὶ στίχου ἢ μία κατόπιν τῆς ἄλλης· αἱ ἡμίονοι, τὰ σκευοφόρα καὶ οἱ μικροὶ τουρκικοὶ ἵπποι εἶναι τὰ μόνον δυνατὰ μέσα διαμετακομί-σεως. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι, μικροὶ τὸ μέγεθος καὶ στρογγύλοι, ἔχουσι στερεοτάτους πόδας διὰ τὰ ὄρη, φέρουσι δὲ 120 ἕως 130 χιλιόγραμμα.

Ἡμεγάλη στρατηγικὴ ἀρτηρία κατὰ μῆκος τοῦ Ναρέντα καὶ συγκοινωνοῦσα τὴν Μοστάρ πρὸς τὸ Σεραβέγο διὰ τῆς Κονίτζας, τελευταῖα εἰς ἀτραπὸν εἰς Μότκοβιτς καὶ συνδέεται πρὸς τὴν μεγάλην αὐστριακὴν ὁδὸν, ἥτις διατρέχει κατὰ μῆκος τὴν παραλίαν τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης. Κατὰ διεθνή τινα συνθήκην ἡ αὐστριακὴ κυβέρ-νησις δὲν δύναται νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν διόδον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους αὐτῆς τουρκικῶν στρατευμάτων καὶ τουρκικῶν πολεμοφοδίων. Οὐδὲν ἤττον ἐν ταῖς παρούσαις περιστάσεσιν ἡ αὐστρουγγρικὴ κυ-βέρνησις ἐπέτρεψε τὴν διόδον διὰ τῆς ὁδοῦ ταύ-της ζώων σκευοφόρων, κομιζόντων τροφάς, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον τοῦ νὰ μὴ συνοδεύον-ται ὑπὸ τούρκων στρατιωτῶν ἢ συνοδία δὲν προχωρεῖ εἰμὴ μέχρι τῶν ὁρίων καὶ παραδί-δωσι τὴν σιταγωγίαν εἰς χεῖρας τῶν Τουρκι-κῶν ἀρχῶν, αἵτινες ἀναλαμβάνουσι τὸν τεύθεν τὴν συνοδίαν αὐτῆς, καὶ τὴν ὁποίαν ἀναβιβά-ζουσι διὰ στενῆς ἀτραποῦ ἀπὸ Νεοῦμ εἰς Στό-λατζ, ὅπως ἐντεῦθεν εὐρωσιν ὁδοὺς βατοτέρας.

Ἡ μόνη ὁδὸς ἐφ' ἧς διατηρεῖ τὸ κράτος τα-χυδρομικὴν ὑπηρεσίαν ἄνευ διαμέσων γραφείων εἶναι ἡ ἀπὸ Μοστάρ εἰς Σεραβέβο· ἀπὸ Μοστάρ εἰς Μότκοβιτς δὲν ὑπάρχει τουρκικὴ ὑπηρεσία, ἀλλ' οἱ πρόξενοι ἀποστέλλουσι ταχυδρόμους μέχρι τοῦ Μότκοβιτς.

Ὑπάρχουσι τηλεγραφικαὶ γραμμαὶ ἐπὶ τῶν ὁδῶν τοῦ Σεραβέβο εἰς Μοστάρ καὶ Μότκοβιτς, ἀπὸ Νεβεσίγης εἰς Γάτσκο καὶ Νίξιχ, καὶ ἀπὸ Στόλατζ εἰς Τρεβίνην.

Ὑπὸ τὴν ἐποψὴν στρατοῦ ἐν πολέμῳ ἡ χώρα παρέχει ὀλίγους πόρους. Καὶ ἐν ὥρᾳ εἰ-ρήνης τὰ ἐν Ἑρζεγοβίνη στρατεύματα τὰς προ-μηθείας αὐτῶν λαμβάνουσι διὰ τῶν ποταμῶν. Ἐν πολέμῳ ὁ τρόπος οὗτος τῆς διαμετακομί-σεως δὲν εἶναι ἐπαρκὴς, μακρὰ δὲ συστοιχίαι

σκευοφόρων ζώων ἀναγκάζονται νὰ ἀναρριχῶν-ται μακρὰς ἀτραποὺς ἀποκρήμνους καὶ ἀπο-τόμους. Προσθετόν ἐστι κατὰ τὰ μεγάλα καύ-ματα ἡ ἔλλειψις ὕδατος καθιστᾷ τοιούτου εἴ-δους διαμετακομίσεις δυσκόλους, ἐὰν μὴ ἀδυ-νάτους. Ὅπως ἀποφύγῃσι τὴν δυσχέρειαν ταύ-την φρουρία καὶ περιπόλια, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὰ καταλύματα τῶν σταθμῶν, ἔχουσι δεξα-μενὰς περιλαμβανούσας ἱκανὸν ὕδωρ πρὸς πό-σιν, κατὰ τὸν χρόνον τῆς ξηρασίας καὶ διὰ πολλὰς ἐβδομάδας, τῶν συνοδιῶν καὶ τῶν σκευοφόρων ζώων, ὡς καὶ τῆς φρουρίας.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

Ἡ Ἑρζεγοβίνη διοικεῖται ὡς ἐρρέθη ἤδη ὑπὸ πολιτικοῦ διοικητοῦ, τοῦ μουτεσαρίφ καλου-μένου, ἐδρεύοντος ἐν Μοστάρ. Οὗτος διορί-ζεται ὑπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει κυβερνή-σεως, ἀλλ' ἴσταται ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τοῦ γενικοῦ διοικητοῦ (βαλῆ) τῆς Βοσνίας, εἰς ὃν ἀναφέρει περὶ τῆς ὅλης διοικήσεως καὶ περὶ τῶν πολιτικῶν συμβάντων τῆς περιφερείας αὐ-τοῦ. Ὑπὸ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ ἔχει τοὺς καϊ-μακὰμ δώδεκα ὑποδιοικήσεων (καζὰς) τῆς ἐ-παρχίας.

Ἡ Διεύθυνσις τῶν τηλεγράφων καὶ ταχυ-δρομείων ἔχει κεντρικὸν γραφεῖον ἐν Μο-στάρ καὶ ὑποκαταστήματα ἐν Τρεβίνῃ, Γάτζ-κο, Βίλεκ, Νίξιχ καὶ Φότσα. Τὰ ταχυδρομεῖα ἠγώθησαν πρὸ ἔτους μετὰ τοῦ τηλεγράφου.

Παρὰ τὰς διαφορὰς ταύτας ὑπηρεσίας ὑ-πάρχει τὸ σῶμα τῶν χωροφυλάκων (ζαπτιές), οἵτινες διαβιβάζουσι τὰς διαταγὰς τῆς κυβερ-νήσεως, φροντίζουσι περὶ τῆς δημοσίας ἀσφα-λείας καὶ ὅπως δίδωσι κύρος εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν. Ὁ ἀρχηγὸς τῆς χω-ροφυλακῆς ἐδρεύει ἐν Μοστάρ.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

Τὰ ἐν Ἑρζεγοβίνη στρατεύματα ἀποτελοῦσιν ἐν σύνταγμα ὑπαγόμενον ὑπὸ τὸ ἀρχηγεῖον τῆς Βοσνίας, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ πάλιν μέρος τοῦ β' σώματος τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ τοῦ ἐδρεύοντος ἐν Μοναστηρίῳ. Ὑπόκεινται δὲ εἰς τὰς διαταγὰς συνταγματάρχου ἐδρεύοντος ἐν Μοστάρ. Οὗτος βοηθεῖται ὑπὸ στρατιωτικοῦ συμβουλίου, παρὰ τοῦ ὁποίου προέρχονται αἱ διαταγαὶ περὶ κινήσεων τῶν στρατευμάτων, καὶ εἰς ὃ εἶναι ἀνατεθειμένη ἡ ἐπιτήρησις τῶν προ-μηθειῶν καὶ ἡ διανομὴ τῶν πολεμοφοδίων. Τὸ κεντρικὸν ταμεῖον τοῦ συντάγματος εἶναι εἰς τὰς χεῖρας τοῦ συμβουλίου τούτου, τὸ ὁποῖον, τῇ διαταγῇ τοῦ συνταγματάρχου, πληρώνει ἀ-πάσας τὰς δαπάνας, ὡς μισθὸν, προμηθείας, ἀγώγια ἵππων, μετακινήσεις κτλ. Ἐκαστον τάγμα ἔχει ἐν ὑποταμίῳ ἐν ᾧ συγκεντροῦται τὸ ποσὸν τὸ ἀποστελλόμενον αὐτῷ ἐκ τοῦ κεντρικοῦ.

Ὑπάρχουσιν ἐν Μοστάρ δύο στρατῶνες καὶ

μία μεγάλη πυριτιδαποθήκη, ἐν ᾗ φυλάσσονται ὅπλα καὶ βόμβαι ἀπόθετοι.

Τὸ ὅλον τῶν ἐν Ἑρζεγοβίνη σταθμεύοντων στρατευμάτων συνίσταται ὡς ἑξῆς·

1) Δεκατρία τάγματα πεζικοῦ κατὰ μέσον ὅρον ἐξ 600 ἀνδρῶν ἕκαστον ὑπὸ ἑνα ταγμα-τάρχην.

2) Δύο τάγματα ὀροφυλακῆς ἐξ 700 ἀνδρῶν ἕκαστον. Ταῦτα εἶναι κλιμακῶδον τοποθετη-μένα ἐπὶ τῶν Δαλματικῶν καὶ Ἑρζεγοβινικῶν μεθορίων. Εἰ καὶ ἀντεκατέστησαν τοὺς παλαιούς βακιβουζούκ, δὲν εἶναι ὅμως καὶ κρείσσονα τούτων. Προωρίσθησαν δὲ ἰδίως ἵνα βοηθῶσιν τὰ τελωνεῖα καὶ ἐπιτηρῶσι τὰς κινήσεις τῶν γειτόνων.

3) Ἐξ καὶ ἡμίσεια κανονοστοιχίαι, διανεμη-μένα ἐπὶ τῶν κυριωτέρων στρατιωτικῶν σταθμῶν.

4) Μία καὶ ἡμίσεια ἴλη ἵππικοῦ.

Ἐν συνόλῳ εἶναι 9,300 ἄνδρες, μετὰ 90 τηλεβόλων.

Πλὴν τῶν τακτικῶν στρατευμάτων εἶναι καὶ χωροφύλακες (ζαπτιές) 351 πεζοὶ καὶ 128 ἑφιπποὶ, ἥτοι ἐν συνόλῳ 479 ἄνδρες.

Ἐπεται τὸ τέλος.

ΦΩΣΦΟΡΗΣΙΣ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ

Ἡ φωσφόρησις τῶν ὑδάτων τοῦ Ὠκεανοῦ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων ἐκίνησε τὴν πε-ριέργειαν τῶν φυσικῶν ἐνεκα τοῦ μεγαλείου της. Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ Ὠκεανοῦ πολλάκις κατὰ τὰς νύκτας βαθέος σκότους σπινθηροβολεῖ καὶ λάμ-πει καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν ἑκτασιν, ὡς ἐὰν ἦτο κεκαλυμμένη μὲ ὕφασμα ἀργύρου ἐκπέμπον ἀ-πειρίαν ἠλεκτρικῶν σπινθηρῶν. Εἰς ἄλλο ση-μεῖον πάλιν τὰ κύματα ἐκτυλίσσονται, ὡς παμ-μεγέθεις ὄγκοι διάπυροι ἐκ θεοῦ καὶ ἀσφάλτου. Ἄλλοτε ἡ θάλασσα φαίνεται ὡς ἐκ γάλακτος, τῆς ὁποίας τὸ πέρας χάνεται εἰς τὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντος. Πολλοὶ περιγράφουσιν ἐνθουσιωδῶς τοὺς φωτοβόλους ἀστέρας, οἵτινες κατὰ χιλιά-δας φαίνονται ἀναπηδῶντες ἐκ τοῦ βάθους τῆς θαλάσσης, πολὺ ὠραιότερους τῶν λαμπροτέρων πυροτεχνημάτων μας. Ἄλλοτε πάλιν βλέπει-τις ὄγκους διαπύρους περιστρεφόμενους ὑπὸ τὰ κύματα, ὡσεὶ παμμεγέθεις ἐρυθρὰς ἐκ πυρὸς σφαίρας, ἢ νέφη φωτοβόλα ὡσεὶ ἐκ φωσφόρου, πλανώμενα ὑπεράνω τῶν κυμάτων ἐν μέσῳ βα-θέος σκότους. Ἐνίοτε ὁ Ὠκεανὸς φαίνεται κε-καλυμμένος μὲ ἐπενδύτην ἐκ φωτὸς ἀεικινήτου καὶ κυματίζοντος ὀφειοειδῶς. Εἰς τὰς θαλάσσας μας ὅταν ταξιδεύη τις μὲ πλοῖον, τὸ ὁποῖον ὠθεῖ οὐριος ἄνεμος, βλέπει πολλάκις μυρίας φλόγας ἐρυθρὰς καὶ κυανὰς ἐκ τοῦ σκάφους ἀνα-πηδῶσας, ὁσάκις τοῦτο διασχίζει τὰ κύματα καὶ ἐξέρχεται τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος· ἢ ὅταν δελφίνες μακρόθεν παίζουσι καὶ διασχί-

ζουσι τὴν θάλασσαν, ἀφίνουσιν ἵχνη τῆς δια-βάσεώς των διὰ σπινθηροβολοῦντος καὶ ἐντατι-κοῦ λευκοῦ φωτός.

Ἡ πρωτίστη αἰτία, κατὰ τὸν Οὐμβόλδον, τοῦ ποικιλοχρόου τούτου φωτός εἶναι ἀπειρία θαλασσίων μικροσκοπικῶν ζωῶν πεπροι-κισμένων διὰ φωσφορήσεως. Διὰ τοῦ μικροσκο-πίου καθωρομένη ἐν τῷ σκότει σταγὼν θαλασ-σίῳ ὕδατος, παρουσιάζει ἀπειρίαν τοιαύτην ζωῶν λαμπυρίζοντων, ὧν τὸ μεγαλύτερον δὲν ὑπερβαίνει τὸ $\frac{1}{10}$ τοῦ χιλιοστοῦ τοῦ μέτρου. Ὅταν τὰ ζωῶνα ταῦτα δὲν ἀναδίδουσι πλέον φῶς, ἀρκεῖ ν' ἀναμίξῃ τις ὀλίγον οἰνόπνευμα εἰς τὴν σταγόναν τοῦ ὕδατος, ὅπως ἐρεθιζόμενα φωσφορήσωσιν ἐκ νέου.

Ἐτερος φυσιοδίφης, διϋλίσας ἐπανειλημμέ-νως θαλάσσιον ὕδωρ, ἀπεχώρισε τὰ ζωῶνα ταῦ-τα, ὧν 4 ἑκατομμύρια ἐχώρουν εἰς ἑν κυβικὸν ἑκατοστόμετρον. Δύνανται δὲ νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὰ ἠλεκτρισμοῦ πεπληρωμένα νέφη, τὰ τὰς ἀστραπὰς καὶ τοὺς κεραυνοὺς παράγοντα.

ΤΙΜ. Α. ΑΡΓΥΡΟΠΟΛΟΣ.

ΤΙ ΕΣΤΙΝ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΗΘΙΚΟΣ;

Ὡς ἠθικὸς ἄνθρωπος θεωρεῖται ἐκεῖνος, ὅστις, ἀφ' οὗ σταθμίσας πράξιν τινα εὕρεν αὐτὴν δι-καίαν, πράττει αὐτὴν μόνον καὶ μόνον διότι βλέπει ὅτι ὀφείλει νὰ τὴν πράξῃ, καὶ διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι εἶνε δικαία.

V. COUSIN.

ΕΠΙ ΤΩΙ ΘΑΝΑΤΩΙ ΤΟΥ ΤΕΚΝΟΥ ΤΗΣ Κ...

Μὴν κλαῖς, καὶ εἴν' ἀγγελοῦπολο,
Δὲν ἦτανε παιδί σου·
Ἦν' ὡς μετ' ἄλλα ἐχόρευε
Παιδιά τοῦ Παραδείσου,
Τὸ μαῦρο ἐπαραστράτησε,
Ἐ τὰ σύγνεφα ἐπλανήθη,
Καὶ σάπασε εἰς τὰ στήθη.

Καὶ ὁ Πλάστης ὅσ' ἄν δὲν ἄκουσε
Τ' ὄρατό του τὸ τραγούδι,
Ἐὰν εἶδε, ἀφ' οὗ τὸ ἐμέτρησε,
Πῶς λείπει ἐν ἀγγελουδί,
Ἐστειλ' εὐθὺς κατ' οὐρ' εἰς τὴ γῆ
Νὰ πάρουν τὸ παιδί του,
Καὶ τώρα εἶναι μαζί του.

Κλασσικὸς (-ή, -ὸν), λέξις κοινὴ πασῶν τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν, σημαίνει ἐξάριετος, ἀξιό-λογος, ἐντελής, διὸ καὶ μιμήσεως ἄξιος· κυ-ρίως δὲ εἶνε λέξις λατινική. Classici ἐλέγοντο ἐν Ῥώμῃ οἱ εἰς τὴν πρώτην τάξιν ἀνήκοντες πολῖται κατὰ τὴν ὑπὸ Σερούτου Τουλίου γενο-μένην διαίρεσιν τῶν πολιτῶν εἰς κλάσεις (clas-ses), ἥτοι τάξεις, ὁρισθείσας κατὰ τὴν ἡλικίαν. Ἐ-πειδὴ δὲ εἰς τὴν ἡμέρωσιν τοῦ ἀνθρώπου δὲν συνε-τέλεσαν ὁμοίως πάντα τὰ ἔθνη, ἀλλὰ τὰ μὲν μᾶλλον τὰ δὲ ἥττον, διεκρίθησαν ὑπὸ τῶν νεω-

Ι. Α. Μαρτίνου.

τέρων λογίων τὰ δύο ἔθνη τὰ συντελέσαντα εἰς τοῦτο τὰ μάλιστα, οἱ Ἕλληνες καὶ Ῥωμαῖοι, καὶ ὠνομάσθησαν κλασσικοί. Ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ περὶ αὐτῶν σπουδὴ ὠνομάσθη κλασσικὴ. Λέγονται δὲ καὶ τῶν νεωτέρων συγγράμματα κλασσικά, ἐξαίρετα ὄντα καὶ δυνάμενα νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ὑπογραμμὸς ὡς πρὸς τὸν χαρακτῆρα τοῦ λόγου ἢ τὴν μέθοδον.

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

* Δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ὁμιλήσητε σεῖς οἱ ἄνθρωποι, χωρὶς ν' ἀποφανθῇτε διὰ μιᾶς: Τοῦτο εἶνε *trélla*, τοῦτο εἶνε φρόνιμος, τοῦτο εἶνε *kalōn*, τοῦτο εἶνε καλόν; Ἀνεζητήσατε εἰς ὅλας τὰς λεπτομερείας τὸ ἀληθές αἷτιον πράξεώς τινος; Δύνασθε νὰ ἐκκαθαρίσετε ἐπακριβῶς τὰ αἷτια, ἐξ ὧν προῆλθε καὶ ἅτινα καθίστων αὐτὴν ἀναπόφευκτον; Ἐὰν τὰ ἐγνωρίζετε, δὲν θὰ ἦσθε τόσοι ταχεῖς καὶ πρόθυμοι εἰς τὰς κρίσεις σας. (Göthe.)

* Αἱ ἐξοχοὶ θέσεις ὁμοιάζουσι μὲ τὰς κορυφὰς τῶν βράχων. Οἱ ἀστοὶ μόνον καὶ τὰ ἐρπετὰ δύνανται νὰ φθάσωσιν εἰς αὐτάς. (K^e Necker.)

* Ἐξόπλιζον τὰ τέκνα σου κατὰ τῆς ταλαιπωρίας τῶν παρόντων καιρῶν. Παιδεύσον αὐτὰ οὐχὶ πρὸς βίον εὐμαρῆ, ἀλλὰ πρὸς βίον ἀπλοῦν καὶ κανονικόν καὶ πρὸς σπουδαίαν ἐνασχόλησιν· οὐχὶ πρὸς τὰς ἡδονάς, ἀλλὰ πρὸς ὠφέλιμον δραστηριότητα, δι' ἧς ἐν παντὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ θέλουσιν εὑρεῖ μέσα ἵνα ζήσωσιν ἀνεξάρτητοι καὶ γίνωσι τῆς ἰδίας αὐτῶν τύχης δημιουργοί. Ἴσως νῦν διαπρέπεις μεταξὺ τῶν συμπολιτῶν σου τιμᾶς καὶ ἀξιώμασι καὶ πλούτῳ· ἀλλὰ δύνανται πάντα τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα ἐν τῇ θυέλλῃ τῶν καιρικῶν περιστάσεων ν' ἀπολεσθῶσι, τὰ δὲ τέκνα σου κατὰ συνέπειαν μεγάλης καταστροφῆς νὰ ὦσιν ἡναγκασμένα τὸν ἐπιούσιον ἄρτον νὰ ἐπακτησῶσιν ἐπὶ ξένοις. Διὰ τοῦτο οὐχὶ τὸ τι ἀφίνει αὐτοῖς, ἀλλὰ τὸ πῶς παρασκευάζεις αὐτὰ ἀποτελεῖ τὴν ἀρίστην κληρονομίαν. (Zschokke.)

* Τὸ ἀργύριον εἶνε μέταλλον ἀχρεῖον, καὶ ἄλλο δὲν τὸ χωρίζει ἀπὸ τοὺς λίθους, πλὴν ὀλίγη πλειότερα στυλπνότης· ἀλλ' εἰς τὰς χεῖρας τοῦ γνωρίζοντος νὰ τὸ μεταχειρισθῇ, γίνεται δόξης αἰώνιον ὄργανον. (Κοραῆς.)

ΥΓΙΕΙΝΗ

Ἀερισμὸς τοῦ κοιτῶνος τῶν ἀρρώστων.

Α'

Τὸ ἀναγκαιότατον πάντων πρὸς διατήρησιν τῆς ζωῆς εἶναι ὁ ἀήρ· καὶ ὁ ἄνθρωπος εἰς πᾶσαν μὲν ἄλλην στέρην δύναται νὰ ἀνθέξῃ ἐπὶ πολὺ, πλὴν τῆς τοῦ ἀέρος· τοῦτου καὶ ἡ βραχυ-

τάτη ἔλλειψις φέρει εὐθὺς βλάβην ἢ κίνδυνον εἰς τὴν ζωὴν αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁ ἀήρ δέον νὰ ᾔῃ καὶ καθαρὸς· διότι ἐκ τῆς ἀναπνοῆς ἀέρος μὴ καθαροῦ καὶ ὁ ὕγιής ταχέως μαραίνεται καὶ νοσεῖ. Ἐκ τούτων εὐκόλως κατανοεῖται ὁ πόσον ἀναγκαῖος εἶναι τοῖς πάσχουσιν ὁ καθαρὸς ἀήρ, καὶ ὁπόση φροντὶς εἶναι καταβλητέα ὑπὸ τοῦ νοσοκόμου, ὅπως διατηρῇται ὅσον τὸ δυνατόν καθαρὸς ὁ ἀήρ ἐντὸς τοῦ κοιτῶνος τοῦ ἀρρώστου· τοῦτο δὲ γίνεται τὸ μὲν διὰ τῆς ἀποφυγῆς παντὸς ὅ,τι μολύνει τὸν ἀέρα, τὸ δὲ διὰ τῆς συχνῆς καὶ καταλλήλως γινομένης ἀνανεώσεως αὐτοῦ ἔξωθεν.

Εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦ ἀρρώστου δὲν πρέπει νὰ διαμένωσι πολλοὶ ἄνθρωποι, οὔτε νὰ φυλάττωνται ἐν αὐτῷ ἄνθη λίαν εὖοσμα, ἢ ἀρώματα, ἢ φάρμακα βαρείας ἀναδίδοντα ὀσμάς.

Ὁ δὲ ἀερισμὸς τοῦ κοιτῶνος, ἥτοι ἡ ἀνανεώσις τοῦ ἐν αὐτῷ ἀέρος, γίνεται κατὰ δύο τρόπους· ἢ ἐκ τοῦ παραθύρου αὐτοῦ τοῦ κοιτῶνος, ἢ ἐκ τοῦ παρακειμένου τῷ κοιτῶνι δωματίου.

Καὶ τὸ μὲν θέρος γίνεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κατὰ τὸν πρῶτον τρόπον, ἐν τῇ μᾶλλον καταλλήλῳ πρὸς τοῦτο ὥρᾳ τῆς ἡμέρας· ἀποφευκτέων δηλονότι τῶν περὶ μεσημβρίαν ὥρῶν διὰ τὸ λίαν θερμὸν, καὶ τῶν μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἢ πρὸ τῆς ἀνατολῆς διὰ τὸ ψυχρότερον καὶ ὑγρὸν αὐτῶν. Καὶ καθόλου μὲν ἡ ἀνάγκη τοῦ ἀερισμοῦ κανονίζεται κατὰ τὴν φύσιν τῆς νόσου καὶ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ἔτους· οὕτω λ. χ. εἰς ἀσθενείας τινὰς τὸ θέρος δύναται νὰ μὲνῃ τὸ παράθυρον ἀνοικτὸν δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, ἐνίοτε δὲ καὶ τῆς νυκτός· πλὴν αἱ περιστάσεις αὐταὶ εἶναι σπανιώταται· καὶ κατὰ κανόνα ὁ νοσοκόμος πρέπει νὰ ἀποφύγῃ τὸν ἐν ὥρᾳ νυκτός ἀερισμὸν, μάλιστα εἰς τόπους τινὰς, ἐν οἷς, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν, ἐπικρατοῦσι διαλείποντες πυρετοί· διότι ὁ νυκτερινὸς ἀήρ συντελεῖ τὰ μάλιστα εἰς τὴν γένεσιν πυρετῶν τοιοῦτου εἶδους.

Τὸν δὲ χειμῶνα ὁ ἀερισμὸς χρήζει πολλῷ μείζονος προσοχῆς· διότι ἕνεκα τοῦ ἐξωτερικοῦ ψυχροῦ γίνεται ταχύτερα ἢ ἀλλαγὴ τοῦ ἐν τῷ κοιτῶνι ἀέρος καὶ ἐπομένως καὶ ἡ θερμοκρασία τοῦ δωματίου μεταβάλλεται ταχύτερον. Καὶ ἐὰν μὲν ἡ ἡμέρα ᾔῃ θερμὴ, ἀνοίγεται μέρος τι τοῦ παραθύρου, ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον καὶ περὶ τὴν μεσημβρίαν· ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὅμως ἐνεργεῖται ὁ ἀερισμὸς διὰ τοῦ παρακειμένου δωματίου ὡς ἐξῆς· ὁ νοσοκόμος ἀερίζει πρῶτον καλῶς τὸ δωμάτιον τοῦτο, εἴτα θερμαίνει αὐτὸ, καὶ μετέπειτα ἀνοίγει τὴν πρὸς τὸν κοιτῶνα τοῦ πάσχοντος κοινωνοῦσαν θύραν· τοῦτο δὲ ἐπαναλαμβάνεται μέχρι τελείας ἀλλαγῆς τοῦ ἐν τῷ κοιτῶνι τοῦ ἀρρώστου ἀέρος, ἥτοι μέχρις ἂν πᾶς ἔξωθεν ἐρχόμενος μηδεμίαν δύναται νὰ διακρίνῃ ἐν τῷ κοιτῶνι κακὴν ὀσμήν.

1 Ἐκ τῆς Ἑλλην. Ἀρχαιολογίας Α. Σ. Ρουσσοπούλου.